

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Diplomová práce

**Náboženství a lidská práva v zemích Afrického rohu
Religions and Human Rights on the Horn of Africa**

Mgr. Lenka Philippová

Bc. Monika Kolomazníková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lence Philippové za ochotu a cenné rady při vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala Lence Krejčové za čas strávený nad korekturami textu a mé rodině, která mi byla oporou.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Náboženství a lidská práva v zemích Afrického rohu napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 8. 5. 2013

Monika Kolomazníková

.....

Anotace

Diplomová práce se věnuje vztahu mezi náboženstvím a lidskými právy v oblasti Afrického rohu. Pro správné pochopení lidskoprávní situace ve zmíněné oblasti je nutné seznámit čtenáře s historií vývoje lidských práv na evropském kontinentě a v Africe. Dále je v textu věnována pozornost rozdílnému chápání jednotlivce a jeho role ve skupině, které se odráží v Africké kultuře i ve vymezení lidských práv. Práce také věnuje pozornost charakteristice oblasti Afrického rohu a jednotlivým státům této oblasti. Cílem textu je snaha zmapovat dopad dlouhotrvající kritické situace v tomto regionu na dodržování lidských práv a roli náboženství při snaze o prosazování lidských práv.

Klíčová slova: Náboženství, lidská práva, kultura, Afrika, Africký roh, Etiopie, Eritrea, Džibutsko, Súdán, Somálsko.

Annotation

This thesis is dedicated to relationship between Religions and Human Rights in the region of African horn. In order to understand correctly situation of human rights in this area it is necessary to describe history of development of Human Rights on European continent and in Africa. Furthermore the attention is drawn to the different apprehension of individual and his role in the community, which is reflected both in African culture and delimitation of human rights. The thesis also pays attention to the characteristic of African horn and its individual countries. This text surveys reflecting of long-term critical situation in this region to the observance of Human Rights and role of Religion on theirs promotion.

Key words: Religion, Human Rights, Culture, Africa, Horn of Africa, Etiopia, Eritrea, Dzibuti, Sudan, South Sudan, Somalia

Seznam zkratek:

AV – Akademie věd

ACCORD – *Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation*

BoFED – *Oromya Bureau of Finance and Economic Development*

ČR – Česká republika

EPLF – *Eritrean People's Liberation Front*

Eritrejská lidově osvobozenecká fronta

EPRDF – *Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front*

Etiopská lidová revoluční demokratická fronta

GDP – *Gross Domestic Product*

Hrubý domácí produkt

HDI – *Human Development Index*

Index lidského rozvoje

HRW – *Human Right Watch*

ICCPR – *International Covenant on Civil and Political Rights*

Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech

ICESCR – *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

ICU – *Islamic Courts Union*

Unie islámských soudů

IGAD – *Intergovernmental Authority of Development*

IOM – *International Organisation of Migration*

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

OAJ – Organizace africké jednoty

OSN – Organizace spojených národů

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

TGF – *Transitional Federal Government*

Prozatímní federální vláda

UN – *United Nations*

Organizace spojených národů neboli OSN

UNFPA – *United Nation Population Fund*

Populační fond Spojených národů

UNHCR – *United Nations High Commissioner for Refugees*

Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

UNICEF – *United Nations Children's Fund*

Dětský fond Organizace spojených národů

UNITAF – *Unified Task Force*

USA – *United States of America*

Spojené státy americké

UNOSOM – *United Nations Operation in Somalia*

WFP – *World food programme*

Světový potravinový program

Obsah

Seznam zkratk	5
Obsah.....	7
ÚVOD.....	10
1. LIDSKÁ PRÁVA	13
1.1 Historie lidských práv	14
1.2 Kritika současného konceptu lidských práv	17
1.3 Lidská práva v Africe od konce období dekolonizace	20
2. AFRICKÝ ROH	22
2.1 Ekonomická a politická situace zemí Afrického rohu	24
2.2 Vztah náboženství a chudoby	27
2.3 Výzkum náboženství na Africkém kontinentě	28
3. ETIOPIE	30
3.1 Politický vývoj v zemi	31
3.2 Právní systém	34
3.4 Náboženské soužití a lidská práva	36
3.4 Mezinárodní vztahy.....	39
4. ERITREA.....	43
4.1 Politický vývoj v zemi	44
4.2 Právní systém	45
4.3 Náboženské soužití a lidská práva	46
4.4 Mezinárodní vztahy.....	48
5. SOMÁLSKO	50
5.1 Politický vývoj v zemi	51
5.2 Právní systém	53
5.3 Náboženské soužití a lidská práva	54
5.4 Mezinárodní vztahy.....	58
6. DŽIBUTSKO.....	60
6.1 Politický vývoj v zemi	61

6.2 Právní systém	62
6.2 Náboženské soužití a lidská práva	62
6.3 Mezinárodní vztahy.....	63
7. SÚDÁN.....	65
7.1 Politický vývoj v zemi	66
7.2 Právní systém	68
7.3 Náboženské soužití a lidská práva	70
7.4 Mezinárodní vztahy.....	72
ZÁVĚR	73
Použitá literatura:	75
Internetové zdroje:	77
Další zdroje informací.....	82

ÚVOD

Pro téma diplomové práce Náboženství a lidská práva v zemích Afrického rohu jsem se rozhodla z důvodu svého dlouhodobého zájmu o lidskoprávní tematiku v rozvojových zemích. Již řadu let pracuji v oblasti vzdělávání k lidským právům a globálního rozvojového vzdělávání a ráda bych toto téma zpracovala tak, aby se mohlo stát i jistým teoretickým základem pro mou lektorskou činnost. Osobně věřím, že znalost role náboženství v cizích kulturách nám může pomoci lépe pochopit, jak daná společnost funguje a seznámit se s hodnotami, které místní obyvatelé považují za důležité. Znalost kulturních hodnot dané společnosti je základním předpokladem pro debatu o lidských právech na mezinárodní a hlavně interkulturní úrovni.

Problematicke lidských práv v rozvojových zemích se do dnešní doby věnovala řada autorů, ale ne všichni dostatečně reflektovali význam a roli náboženství v souvislosti s lidskými právy. Každoročně vychází množství zpráv, které hodnotí stav lidských práv v rozvojových zemích, ale již málo z těchto zpráv dostatečně odráží, nakolik je náboženství významným faktorem při prosazování či porušování lidských práv. Naopak se můžeme setkat s případy, kdy západní ochránci lidských práv nepřístupovali k jejich prosazování v cizí kultuře s dostatečnou znalostí místních náboženských tradic (např. ženská obřízka) a výsledkem bylo zvýšení napětí a nechuť k přijetí celého konceptu lidských práv. Tento přístup často vytváří stereotypy o obyvatelích chudých zemí a výjimkou nejsou ani případy, kdy je náboženství označováno za důvod chudoby, násilí a „zaostalosti“ v dané zemi.

Oblast Afrického rohu je nábožensky velmi pestrá. Náboženství hraje v životě místních obyvatel významnou roli a prochází takřka všemi sférami lidského života. Zároveň se však jedná o chudý region, kde jsou místní obyvatelé sužováni řadou problémů a většina těchto států je považována za státy tzv. zhroucené nebo tímto fenoménem ohrožené. Ve všech uvedených zemích převládá problém s nastolením legitimní vlády, která by byla schopná zajistit nezbytné funkce státu a tudíž i dohlížet na dodržování lidských práv. Náboženské instituce velmi často zastupují svou společenskou funkcí státní orgány, které v zemi chybí (soudy, vzdělávací instituce, charita).

Cílem práce podat základní přehled náboženské a lidskoprávní situace v zemích Afrického rohu. S důrazem na zprávy o dodržování lidských práv jako je právo na vzdělání (zejména v tradičních společnostech mají ženy ztížený přístup ke vzdělání), zdravotní péči

(často zajišťují charitativní organizace) a rovné příležitosti (pro zástupce všech náboženských směrů). Dále chci ukázat, že náboženství hraje významnou roli v oblasti mezinárodní humanitární a rozvojové spolupráce, kdy například křesťanské a islámské organizace velmi často cílí svou pomoc do regionů spolupřevců. Ráda bych vytvořila práci, která reaguje na aktuální dění v tomto regionu a zejména monitoruje nejružnější zprávy, které o daném problému informují.

Struktura práce je vystavěna tak, aby čtenář v úvodních kapitolách získal základní přehled o historickém vývoji lidských práv a o oblasti Afrického rohu. V těchto kapitolách jsou uvedeny zejména informace, které jsou nezbytné pro další pochopení lidskoprávní situace ve zkoumaných státech, kterým se dále věnuji. Po tomto teoretickém úvodu se již věnuji jednotlivým státům Afrického rohu: Etiopii, Eritrei, Somálsku, Džibutsku a Súdánu (s ohledem na situaci po jeho rozdělení), které jsou řazeny do samostatných kapitol. Ke každému státu jsou přiřazeny podkapitoly k dílčím tématům. V první podkapitole budu věnovat pozornost politickému vývoji v každé zemi s důrazem na historické události, které měly výrazný dopad současný náboženský život obyvatel a jejich postoj k lidským právům. Na toto téma pak naváže podkapitolou o právním systému, kde představím, jak se vyvíjel oficiální právní systém a zda k němu existují nějaké alternativy. Následují kapitoly, věnované náboženskému soužití a lidským právům, by měly být zaměřeny co nejvíce prakticky a uvádět konkrétní příklady a události porušování lidských práv. Danou oblast vždy uzavírám podkapitolou věnovanou mezinárodním vztahům, která by měla informovat o účasti země v mezinárodních organizacích a o ratifikaci mezinárodních dohod, které přispívají k dodržování lidských práv. Tato kapitola také informuje o postoji mezinárodního společenství k porušování lidských práv místními vládami.

Zároveň bych chtěla upozornit, že cílem této práce není zpracovat obsáhlý historický úvod do náboženství jednotlivých států, ale zaměřit se na konkrétní události, které měly dopad na současný stav společnosti a nějakým způsobem ovlivnily dodržování lidských práv v zemi. Tomuto cíli také odpovídá zvolená literatura, kdy pro obecné informace o historii a náboženství v daném státě budu čerpat z odborné literatury českých i zahraničních autorů, kteří se tomuto regionu věnují (Hrbek, Illife, Klíma, Kropáček, Martin a O'Meara, Mojdl a Ried). Veškeré přepisy cizích slov přejímám tak, jak jsou uvedené ve zdrojové literatuře, s výjimkou pojmu šari'ca, který uvádím podle Kropáčka. V případě názvu států, měst a geografických údajů vycházím z jejich pojmenování dle Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Pro interpretaci současné lidskoprávní situace budu využívat jako podklad především zprávy mezinárodních lidskoprávních organizací, které vychází každý rok

a hodnotí situaci v zemi za uplynulé období. Jak jsem již upozornila, tyto zprávy neposkytují dostatek materiálu o lidských právech v souvislosti s náboženstvím (náboženské soužití, náboženská svoboda aj.). Proto se také zaměřím na vyhledání zpráv náboženských organizací, které se zabývají problematikou náboženské svobody ve světě.

Osobně pro mě bude velkou výzvou vypořádat se s absencí literatury, která by se věnovala výhradně problematice náboženství a lidských práv v tomto regionu. Jako další riziko při zpracování tohoto tématu vidím jazykovou bariéru, která mi nedovoluje pracovat s texty jednotlivých autorů a oficiálními prohlášeními místních úřadů, které nebyly přeloženy do anglického jazyka a navíc často podléhají cenzuře.

1. LIDSKÁ PRÁVA

Lidská práva jsou obecně vnímána jako univerzální práva, na která může uplatňovat nárok každý člověk z jakékoliv části naší planety. Tato práva bývají označována jako práva přirozená¹ a jejich původu se věnuje přirozeněprávní teorie. Cesta ke vzniku a definování lidských práv započala již ve starověku a jako oficiální součást západní civilizace se formovala až do minulého století, kdy vyústila ve svou finální podobu z 10. prosince 1948, ve které byla přijata na Valném shromáždění Organizace spojených národů (UN – *United Nations*, dále jen OSN) jako Všeobecná deklarace lidských práv a svobod na kterou pak navázaly další významné lidskoprávní dokumenty jako je například Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (ICESCR – *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*)² z roku 1966 a Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (ICCPR – *International Covenant on Civil and Political Rights*)³ také z roku 1966. Významným dokumentem, který se věnuje náboženské svobodě je Deklarace o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře (*Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief*).⁴

Lidská práva, v podobě jaké je známe, jsou konceptem západní civilizace a své kořeny mají hluboko v křesťanské tradici a judaismu. Hodnoty, které jsou v těchto náboženských systémech po staletí oslavovány, nebyly do poloviny 20. století formálně konfrontovány s jinou kulturou než euroamerickou. S blížícím se začátkem milénia a sílením globalizace došlo k otřesení západní představy o univerzálnosti lidských práv v podobě, v jaké je přijala

¹ „Římská myšlenka přirozeného práva, v je Gaiově učebnici vymezená jako ,to ,čemu příroda všechny naučila.‘ Pokud takové právo nějak plyne z přírody, není jistě v lidských rukou - a tedy ani v rukou panovníka, a je tudíž i trvale nezměnitelné a pevné. Tento základ rozvinula už scholastika, přirozené právo ovšem chápala jako vyšší normu, kterou se zákonodárce musí řídit.“ SOKOL, Jan. *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 261.

² Jedná se o dokument, který se věnuje právům napříč všemi oblastmi lidského života. Dokument zaručuje všem národům právo na nezávislost po stránce politické, ekonomické, kulturní a sociální, práva menšinám a práva pracujícím. Dále se zabývá právem na vzdělání a právem podílet se na kulturním životě. Odpovědná reforma, 2011. *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. [online]. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://www.odpovednareforma.cz/](http://www.odpovednareforma.cz/).

³ Dokument zaručuje obyvatelům všech států, které ho přijaly svobodu myšlení, vyznání a pohybu. Svobodu voleb, shromažďování a ochranu práv menšin. Naopak zakazuje svévolné zbavení života; mučení, kruté a ponižující zacházení či trestání; otroctví a nevolnickou práci; svévolné zatčení či zadržování; svévolné narušování soukromí; válečnou propagandu; obhajobu rasové či náboženské nesnášenlivosti. Informační centrum , OSN. 2005. *Nástroje na ochranu lidských práv- Občanská a politická práva*. [online]. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=30](http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=30).

⁴ United Nations. *General Assembly*. [online]. [cit. 2. 1. 2012]. Dostupné z [www: http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r055.htm](http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r055.htm).

západní civilizace. Nejednou tak padla otázka týkající se univerzálnosti lidských práv. Zda vycházejí lidská práva opravdu z přirozeného práva, které je vlastní všem lidem na celém světě nebo se jedná o pravidla, jež není možné aplikovat mimo euroamerickou kulturu. Otázkou tedy zůstává, nakolik se jedná o koncept pevně svázaný s křesťanskou tradicí a dějinami a není možné jej aplikovat v jiném kulturním prostředí.

1.1 Historie lidských práv

Vznik práva je spjat s prvními lidskými společenstvími. Lidé při vzájemném kontaktu dodržovali nepsaná pravidla chování, jež pomáhala udržovat rovnováhu kmene. Se vznikem a rozšířením písma přešla ústní tradice zvykového práva do písemné formy, tedy do své normativní podoby.

Od samých počátků se můžeme setkat s tím, že ne všichni lidé si byli před zákonem vždy rovni tak, jak by tomu mělo být dnes. Určitá práva se vztahovala jen na takzvané plnohodnotné občany, jimiž nebyli zejména otroci, ženy, děti a nemajetní. Z čehož vyplívá, že práva měla v podstatě jen hrstka vyvolených ve společnosti.⁵

V dějinách najdeme také zmínky o ochraně dětí a žen zakotvené v zákoně. Již sumerské zákony se v tomto bodě přibližují k počátku ochrany lidských práv, jež nejsou výsadou jen nejmocnější skupiny ve státě, ale jsou univerzálně platná pro všechny členy společnosti. Ze stejné doby se můžeme dočíst o ochraně slabších jedinců i v Mojžíšově zákoně.⁶

Judaismus a křesťanství byly hlavním zdrojem myšlenek, na kterých je idea lidských práv vystavěna. Tradice judaismu přinesla představu, že je člověk stvořen k Božímu obrazu – toto je základní teologická výpověď Starého zákona, která s sebou přináší garanci posvátnosti lidského života. Lidský život má v judaismu nevyčíslitelnou hodnotu a oproti ostatním náboženským tradicím se zde nedá lidský život nahradit finanční částkou. V případě vraždy tedy platilo oko za oko, zub za zub. Nebylo možné se vyplatit penězi či majetkem, ale vrah skutečně musel zaplatit svým životem. Tento rozsudek byl však v dějinách judaismu vysloven minimálně.⁷

⁵HOŠEK, Pavel. *Náboženství a lidská práva*. (Přednáška pro akademický rok 2011/2012 na HTF UK).

⁶SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva: jejich přirozenoprávní základ: esej*. Praha: Vyšehrad, 2010.

⁷HOŠEK, Pavel. *Náboženství a lidská práva*, Praha, 2012. Skripta k předmětu Náboženství a lidská práva.

Dokladem požadavku lidské důstojnosti ze Starého a Nového zákona jsou zejména Desatero a Ježíšovo kázání na hoře. Také v islámu, dalším abrahámovském náboženství, najdeme náznaky, které podněcují k hájení lidských práv. Samotný Korán nabádá k ochraně práv dětí⁸ i jinověrců⁹. Také v obecné rovině chápání člověka jako osobnosti stvořené k Božímu obrazu se učení islámu od křesťanského výkladu v příliš neliší.¹⁰

Další zárodky lidskoprávních koncepcí můžeme najít v Novém zákoně. Mnohé novozákonní výroky zdůrazňují rovnost všech lidí a kladou důraz na individualitu jednotlivce. Právě přisouzení individuality každému člověku zásadně odlišuje chápání člověka jako lidské bytosti od jiných světových tradic, ve kterých je člověk vnímán zejména jako člen společenství a jeho práva jsou podřízena komunitě.

Neméně významným zdrojem myšlenek o lidských právech byla díla antických filozofů. Pro antické filozofy je rozum (*logos*) právě důvodem proč každého člověka chápat jako jedinečné individuum, kterému náleží práva a povinnosti. Antičtí filozofové nevytvořili žádný ucelený systém lidských práv, ba naopak se v názoru na význam lidských práv rozcházeli. Také v antice však zazníval požadavek rovnosti všech lidí a to zejména od stoiků. Na jejich myšlenky pak navázal sv. Augustin a později Tomáš Akvinský.

Jedním ze středověkých dokumentů na ochranu lidských práv je listina *Magna charta libertatum* (r. 1215), jež si vyžádali poddaní na svém králi Janovi v Anglii. Tento dokument omezoval některé pravomoci panovníka a jeho vůli podřizoval zákonu.

Jeden z prvních sporů o lidská práva je často spojován s jednáním zvláštní poroty, junty, kterou v roce 1550 svolal císař Karel V. Porota posoudit, zda američtí indiáni mají duši.¹¹ Na straně místního obyvatelstva stál dominikánský biskup Bartolomé de Las Casas, který vycházel z teze, že žádní lidé nesmějí být nuceni podrobovat se jiným lidem pro svou předpokládanou kulturní méněcennost.¹² Soud nakonec uznal, že zdejší domorodé obyvatelstvo nebude nadále zotročováno, což ve svém důsledku přispělo k zneužívání afrického obyvatelstva v ještě větší míře.

S přechodem obyvatelstva na městský způsob života došlo i k změně rozdělení společnosti. Přestává se dostávat výsad jen dědičně privilegovaným, ale o svá práva se začíná hlásit i nově vzniklá vrstva bohatého měšťanstva. Novověcí filozofové jako byl Thomas Hobbes (1588–1679) rozpracovávají myšlenku práv jednotlivce a přirozené rovnosti mezi

⁸Například *Korán* 6:151.

⁹Například *Korán* 2:257.

¹⁰KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 74.

¹¹KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. Praha: Profesional Publishing, 2011.

¹²KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. Praha: Profesional Publishing, 2011.

lidmi. Hobbes je spojen s liberálním výkladem práva, který lidem dovoluje dělat to, co není zákonem zakázáno. Na Hobbese navazuje svou politickou filozofií zástupce novověkého empirismu John Locke (1632–1704), který každé lidské osobě přisuzuje nezcizitelná přirozená práva. Jeho filozofie měla zásadní vliv na pozdější znění Deklarace nezávislosti spojených států. Jak Thomas Hobbes tak John Locke sice uznávají absolutní moc panovníka, ale zároveň připouštějí, že tato panovníkova moc má být jakousi formou ochrany občanů.

Jean-Jacques Rousseau (1712–1788) uzavírá trojici významných mužů, kteří zásadním způsobem ovlivnili vývoj práva a vůbec cestu k definování lidských práv. Rousseau tvrdí, že i přestože je každý člověk obdařen rozlišnou mírou nadání a fyzické kondice je možné docílit rovnosti mezi lidmi na základě právní dohody, zároveň je důležité, aby byl jedinec chráněn proti svévoli státu. Zároveň však poznamenává, že „člověk se narodil svoboděn a všude je v okovech.“¹³ Tím Rousseau upozorňuje, že přestože svoboda je všem lidem vrozená, při jejím vymáhání dochází k omezení absolutních svobod jednotlivce ve prospěch společenského soužití.¹⁴ K vymahatelnosti lidských práv v praxi přispěla Montesquieho (1689–1755) teorie dělby moci na výkonnou, zákonodárnou a soudní, jež byla do značné míry inspirována Johnem Lockem.

Vývoj snahy o definování lidských práv vrcholí v 18. století, které je považováno za století revolučních bouří. Jedná se o období, kterému vládne racionalita a snahy o budování občanské společnosti. Výčet všech významných událostí, jež přispěly k pozdějšímu přijetí lidských práv, zde není možné nastínit, ale zmíním alespoň dva nejvýznamnější dokumenty v oblasti lidských práv a to francouzskou Deklaraci práv člověka a občana (*La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*) z roku 1789 a Deklaraci nezávislosti spojených států Amerických (*United States Declaration of Independence*) z roku 1776. V tomto období však ještě nebyl termín rovnosti občanů chápán tak, jako v dnešní době. Stále se většina zmiňovaných práv týkala svobodných majetných mužů. Jen pro upřesnění: na americkém kontinentě doposud fungovalo otrokářství a ženy neměly volební právo ani v Evropě. K prosazení práv pro tyto skupiny obyvatelstva vedla dlouhá cesta. Z pohledu západní kultury došlo k završení osvícenských snah o aplikaci základních lidských práv až na přelomu 19. a 20. století.

Nejvýznamnější dokument o lidských právech Všeobecná deklarace lidských práv a svobod (*The Universal Declaration of Human Rights*) vznikl v roce 1948 z části jako reakce

¹³ROUSSEAU, Jean-Jacques. O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002. s. 12.

¹⁴TOŠNER, Michal. 2013. *Lidská práva*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/lidska-prava>.

na 2. světovou válku. Zpočátku se jednalo o nezávazný dokument, který do roku 1966 přepracovala komise OSN pro lidská práva do podoby Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Oba tyto pakty měly závazný charakter pro všech tehdejších 58 členských států OSN. Všeobecná deklarace lidských práv a svobod je doposud stěžejním dokumentem pro veškeré mezinárodní lidskoprávní dohody a mnoho států začlenilo do svých ústav národní katalogy lidských práv. V druhé polovině 20. století byly vypracovány nástroje pro procesní ochranu lidských práv, která byla zachycena v mezinárodních úmluvách a ústavách států. Což bylo prvním zásadním krokem k aplikaci ideji lidských práv v praxi.

Hans Maier, profesor historie a politologie, vidí současnou podobu lidských práv jako postupný vývoj, který se odehrával ve třech fázích. Zpočátku byla lidská práva pouze jakousi proklamací svobody všech lidí založená na přirozeném právu, až postupem času dochází k tomu, že se lidská práva stávají právy základními. V poslední fázi, tedy v druhé polovině 20. století tyto práva nabývají čím dál více mezinárodní a univerzální charakter a přitom jsou konfrontována nejrůznějšími náboženstvími a kulturami a znovu se přibližují lidským právům. Právě kultura a náboženství se stávají na prahu milénia jedním ze zásadních hybatelů při formování lidských práv.¹⁵

1.2 Kritika současného konceptu lidských práv

Koncept lidských práv je populární a diskutované téma a západní společnosti je vnímán velmi pozitivně, přesto je i řada kritiků, kteří současnou podobu lidských práv označují za výdobytek západní kultury, jenž nemá šanci na uplatnění mimo kulturní prostředí, ve kterém vznikl. Tato kritika se objevuje stále, třebaže lidská práva do 21. století prošla zásadním vývojem, který byl spjat s vnímáním kultury a civilizace. Výsledkem tohoto důrazu na vnímání kultury a civilizace je současná snaha o interkulturní dialog, jehož cílem je domluvit se na určitých společně sdílených základních normách.¹⁶

Například z pozitivistického hlediska není možné vnímat lidská práva jako univerzální a nadčasová. Pozitivisté považují lidská práva za produkt navazující na zkušenost z totalitních režimů 20. století. Lidská práva tak podle nich reagují pouze na potřeby, jež byly lidem

¹⁵MAIER, Hans. Lidská práva - nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci. In HANUŠ, Jiří. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001.

¹⁶HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*. Praha: Filosofie, 2008.

v těchto režimech upírány a zakotvují jejich dodržování v zákoně. Tento přístup tedy téměř popírá celosvětovou platnost lidských práv. Z tohoto pohledu není možné, aby lidská práva v současné podobě akceptovaly státy, které nemají historickou zkušenost s totalitními režimy minulého století, protože hodnoty, které lidská práva hájí, jim mohou být vzdálené.¹⁷

Kritikou lidských práv se zabývá i Stanislav Soušedík ve své knize *Svoboda a lidská práva*. Zmiňuje se o současné „krizi zdůvodnění“ kdy chybí cokoliv, co by lidská práva zdůvodňovalo a spolehlivě podpíralo jejich platnost. Pro dostatečnou vážnost lidských práv ve veřejném životě chybí kritéria, která by jasně řekla, co lidským právem je a co jím není.¹⁸

Nepanuje ani shoda mezi autory, jaká práva mezi lidská práva zahrnout. Například Charles Humana tvrdí, že obecně může panovat globální shoda na přiznání většího důrazu těm právům, jejichž porušování může způsobovat fyzické utrpení.¹⁹ I přesto, že tento argument může být přijatelný pro celé mezinárodní společenství – v bodě, kdy se dotýká problematiky trestu smrti, který by dle tohoto kritéria nemohl být akceptován, dochází k výraznému rozkolu i v rámci států, jež jsou hlavními zastánci šíření myšlenky lidských práv. Zákaz trestu smrti v současné době tedy nepředstavuje normu obecného mezinárodního práva.²⁰ Z tohoto důvodu také například Spojené státy americké doposud nepodepsaly Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (*International Covenant on Civil and Political Rights* dále jen ICCPR), který mimo jiné usiluje o zrušení trestu smrti.

Dalším přístupem je kulturní relativismus neboli partikularismus. Jeho přívrženci nevěří v univerzální platnost lidských práv a naopak požadují zachování respektu ke kulturním odlišnostem, které jsou důležité pro sebeidentifikaci kmene či národa. V procesu prosazování lidských práv jasně převažuje západocentrický pohled, kterému chybí dostatek pochopení pro historické pozadí událostí, které předcházeli nastolení nedemokratických režimů ve státech, jež dnes závažně porušují lidská práva. Jak píše Yasuaki Onuma ve své stati *Na cestě k intercivilizačnímu pojetí lidských práv*: „tyto státy byly kdysi pod koloniální nadvládou a staly se obětmi vojenské intervence a ekonomického vykořisťování ze strany vyspělých států.“²¹ Je důležité zmínit, že tyto režimy nebyly ustanoveny vnější mocí, tak jak

¹⁷HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*. Praha: Filosofia, 2008.

¹⁸SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva: jejich přirozenoprávní základ: esej*. Praha: Vyšehrad, 2010

¹⁹ONUMA, Yasuaki. *Na cestě k intercivilizačnímu pojetí*. In HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Praha: Filosofia, 2008, s. 271.

²⁰ONUMA, Yasuaki. *Na cestě k intercivilizačnímu pojetí*. In HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Praha: Filosofia, 2008.

²¹ONUMA, Yasuaki. *Na cestě k intercivilizačnímu pojetí*. In HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Praha: Filosofia, 2008, s. 247.

se to stalo ve východní Evropě při nástupu komunismu. Většina z nich vznikla spontánně z boje proti koloniální nadvládě, chudobě a privilegovaným vládnoucím vrstvám.²²

Podle Tošnera ani relativistický přístup však neunikl kritice a je proti němu často namítáno: „kulturní relativismus je sám založen na univerzalizmu, podle nějž je právo na odlišnou kulturu základním univerzálním lidským právem. Tyto námitky jsou zcela legitimní. Koncept kultury se z historického hlediska bez většího odporu univerzalizoval. Dále lze kulturnímu relativismu vytýkat, že je v principu etickým relativismem a v duchu uznání kulturní rozmanitosti obhájí a toleruje některé násilné a drastické kulturní praktiky. Některé tradiční kulturní instituce jsou v přímém rozporu s požadavky lidských práv a naopak.“²³

Například známá teorie Samuela Phillipse Huntingtona je blízká kulturnímu relativismu. Huntingtonova teorie se stala terčem kritiky zejména kvůli přecenění role civilizace v mezinárodních vztazích.²⁴ V opozici k jeho názoru je často stavěno dílo Francise Fukuyamy, které se blíží etnocentrismu, který spoléhá na sílu modernizace, jenž sebou přináší do jisté míry i vítězství liberální demokracie. Lidská práva podle Fukuyamy automaticky vycházejí ze sdílené lidské podstaty.²⁵ Velmi vhodně však Fukuyama, podobně jako další autoři, upozorňuje na jakousi inflaci lidských práv, k níž dochází neustálým rozšiřováním základních lidských práv, což podle jeho názoru způsobuje v těchto diskuzích stále větší zmatek.

Pokud bychom se pokusili přenést se přes kritiku lidských práv zaměřenou na srovnávání kulturního relativismu a universalismu, jež může být velmi zjednodušeně vnímána, jako rozhodování se mezi právem na kulturní diferenciaci vs. právem na hospodářský rozvoj můžeme narazit na řadu přístupů k lidským právům, které mimo jiné vidí původ lidských práv i mimo západní civilizaci. V tomto směru je velmi obohacující práce Mohameda El Sayeda Saida na téma původu lidských práv. On sám nachází v právním kodexu šari' a koncepty vnímání lidské důstojnosti, ochrany slabších a nemajetných, žen a dětí. Velmi často také bývá opomíjena Všeobecná islámská deklarace lidských práv z roku 1981. Kropáček dodává: „Deklarace si nemůže činit nárok na všeobecně uznanou reprezentativu muslimského mínění, nicméně znamená významný mezník na cestě prostředkování mezi

²²ONUMA, Yasuaki. *Na cestě k intercivizačnímu pojetí*. In HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*, Praha: Filosofia, 2008.

²³TOŠNER, Michal, 2013. *Lidská práva*. [online] . [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/lidska-prava>.

²⁴TOŠNER, Michal, 2013. *Lidská práva*. [online] . [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/lidska-prava>.

²⁵FUKUYAMA, Francis. *Proslov Forum 2000*. Praha, 2001.

islámskou tradicí a moderním liberalismem.“²⁶ Tato deklarace také vytvořila podmínky pro přijetí Deklarace lidských práv v islámu z roku 1990.

Pokud mají být lidská práva mezinárodně uznána jako univerzální, bude nezbytné myšlenku jejich výhradního evropského původu a propojit je s obdobnými právy a myšlenkami přítomnými v ostatních společnostech světa.²⁷

1.3 Lidská práva v Africe od konce období dekolonizace

Krátce po pádu koloniální nadvlády v Africe se objevila otázka, jaký je úkol práva na tomto kontinentě a s ní se i neodmyslitelně pojila lidskoprávní problematika. V roce 1961 na konferenci v nigerijském Lagosu vznikl dokument, jenž na tuto otázku hledal odpověď. Byl to historicky první lidskoprávní dokument nově vznikajících států, který se otázce lidských práv věnoval. O dvacet let později na tzv. Zákon Lagosu (*The Law of Lagos*) navázal základní dokument ochrany lidských práv v Africe – Africká charta práv člověka a národů (*African Charter of Human and Peoples' Rights*), tzv. Banjulská charta, podepsaná v roce 1981 Organizací africké jednoty (*Organisation of African Unity*), která se později transformovala v Africkou unii (*African Union*).

OAJ dala poprvé v dějinách Afriky institucionální podobu myšlenkám panafricanismu jakožto integrujícího hnutí procházejícímu celou Afrikou. Poprvé od 19. století, kdy se myšlenka panafricanismu objevila, se začaly snahy o jednotu afrického obyvatelstva formálně prosazovat. Piknerová však zdůrazňuje, že: „OAJ však tvrdě narazila na obsah Charty, který vyžadoval přísný respekt k územní integritě členů organizace a bezvýhradné akceptování stávajících státních hranic. V praxi to znamenalo, že aktivity OAJ byly výrazně omezeny, neboť jakékoli pokusy o spolupráci překračující hranice států mohly být vykládány, jako snahy o narušení zásad OAJ.“²⁸

S nástupem Africké unie (*African Union*) v roce 2000 se zároveň začal klást větší důraz na dodržování lidských práv, který je zmíněn v jejím zakládajícím aktu. Nezávislým orgánem dohlížejícím na dodržování lidských práv na kontinentě je Africká komise pro práva

²⁶KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 75-76.

²⁷TOŠNER, Michal. 2013. *Lidská práva*. [online] . [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/lidska-prava>.

²⁸PIKNEROVÁ, Linda. *Africká integrace: od panafricanismu k subregionalismu (a zpět?)*, Mezinárodní politika, 2/2012. [online]. [cit. 8. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://www.umv.cz/cz-detail-226909-mezinarodni-politika-2-2012.html](http://www.umv.cz/cz-detail-226909-mezinarodni-politika-2-2012.html).

člověka a národů (*African Commission on Human and Peoples' Rights*).²⁹ Ne vždy však Africká komise fungovala jako dostatečný kontrolní mechanismus pro dodržování lidských práv a tak bylo nezbytné ustanovit Africký soud pro práva člověka a národů. V současné době se však z finančních důvodů vážně uvažuje o jeho sloučení s Africkým soudním dvorem.

Jedním ze zásadních problémů při snaze o vytvoření funkčního aparátu ke skutečné vymahatelnosti lidských práv je také nechuť některých představitelů nedemokratických států přivést tuto teorii do praxe.

Další důvod, proč se v rozvojových zemích netěší lidská práva pozitivnímu ohlasu, vidí odborníci na tuto problematiku v obavách místních obyvatel z další formy intervence do jejich teritoria. Po mnoholeté koloniální nadvládě západních mocností je ve společnosti znatelná neochota přijímat cokoliv západního co vzniklo mimo domácí kulturní prostředí.³⁰

Lidská práva by dle teorie universálního původu neměla být v africké kultuře žádnou novinkou přicházející ze západu. Marek Hrubec připomíná, že: „Někteří intelektuálové z rozvojových zemí, přestože kritizují universalistický diskurz lidských práv tak, jak k němu přistupuje západ, tvrdí, že jejich vlastní civilizace, náboženství a kultury měly lidská práva již od dávných dob.“³¹

Je nezbytné podotknout, že přestože je Africká charta ovlivněna západními lidskoprávními dokumenty, tak se v ní zároveň odráží i celá řada specifíků typických pro africký kontinent, která vychází z kulturního vývoje v tomto regionu: krom práv jednotlivců jsou zde zmíněna i práva skupin a států, dále charta nezahrnuje jen práva, ale také povinnosti, které se pro Africkou společnost velmi typicky týkají rodiny.

²⁹ Jejím úkolem je například průběžné hodnocení zpráv o stavu lidských práv v jednotlivých státech Africké Unie a projednávání stížností jednotlivců i států.

³⁰ HRUBEC, Marek. Předpoklady interkulturního dialogu o lidských právech. In: HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciónské perspektivy*, Praha, 2008.

³¹ HRUBEC, Marek. Předpoklady interkulturního dialogu o lidských právech. In: HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciónské perspektivy*, Praha: Filosofia, 2008.

2. AFRICKÝ ROH

Pojmem africký roh označujeme oblast severovýchodní Afriky rozkládající se na Somálském poloostrově. Toto označení vzniklo na základě podobnosti půdorysu poloostrova s rohem nosorožce. Poloostrov je omýván Indickým oceánem a Rudým mořem, od Arabského poloostrova je oddělen 20 mil širokým Adenským zálivem. Adenský záliv je součástí významné námořní cesty mezi Středozemním mořem a Indickým oceánem. Tato cesta je v současné době také nechvalně známá novodobým pirátstvím.

Podnebí je zde velmi suché. Není výjimkou extrémní sucho, které může panovat i několik měsíců bez jediné kapky deště. I přes velmi těžké životní podmínky, které místní obyvatelstvo zakouší v současné době, lze předpokládat, že právě tato oblast mohla být kolébkou lidstva a odsud se rozšířila lidská rasa do dalších částí Afriky a poté do celého světa. Vědci se domnívají, že dnešní Etiopie je zemí s nejstarším lidským osídlením v této Africe a vůbec na zemi. V Etiopii byly dokonce nalezeny pozůstatky hominidů, tedy předků člověka dnešního typu, které jsou jedním z dokladů o vývoji lidské populace. Dnešní obyvatelstvo žijící na území Afrického rohu patří k afroasijské jazykové rodině³², která je jednou ze čtyř jazykových rodin, které se po tisíciletí vyvíjely odděleně.

Pokud bychom chtěli přesně definovat, které státy do oblasti afrického rohu spadají, můžeme se setkat s několika přístupy. Všichni autoři se shodují na těchto státech: Somálsko, Džibutsko, Eritrea a Etiopie. V širším pojetí států Afrického rohu se můžeme setkat ještě se státy: Súdán, Uganda, Keňa, Tanzanie, Burundi a Rwanda.

Mesfin Gedlu, který sám pochází z Etiopie a pracuje v oblasti politologie a mezinárodních vztahů, přichází s tímto vymezením: Somálsko, Džibutsko, Eritrea, Etiopie a Súdán.³³ Já se budu ve své diplomové práci k jeho členění přiklánět vzhledem k tomu, že pro účely mé práce je toto vymezení zcela adekvátní – tyto státy spojuje jejich historie a zejména současná nezáviděníhodná ekonomická situace, která se odráží i na stavu lidských práv v zemi. Tento region je označován jako nejproblematictější uskupení států na světě.³⁴

Považuji za důležité zmínit, že oblast Afrického rohu není žádnou vytrženou entitou z Afrického kontextu, jak by se mohlo zdát. Do jisté míry tuto oblast postihují podobné problémy jako celý africký kontinent, v některých případech méně, v jiných naopak mnohem více. Média tuto oblast popisují nepřesně a upevňují ve svých divácích a čtenářích zažité

³²ILIFFE, John, *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001. s. 14.

³³GEDLU, Mesfin, *Zaostřeno na Africký roh*. Mezinárodní politika. 11/1995. s. 28-31.

³⁴Social Science Research Council, *Crisis in the Horn of Africa*. 2013. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z [www: http://hornofafrica.ssrc.org/](http://hornofafrica.ssrc.org/).

stereotypy. Vzhledem k častým nepokojům a katastrofám v této oblasti podávají čtenáři zkreslující informaci o dění v zemích afrického rohu. Většina zpráv předkládá zjednodušující obraz nejchudší oblasti afrického kontinentu, aniž by dokázala reflektovat další faktory ovlivňující průběh událostí. Velká poptávka po ověřených informacích však není ani na straně čtenářů, ti se obvykle spokojí se zjednodušujícím obrazem, který média podávají.

Obrázek číslo 1. (Státy Afrického rohu)³⁵

³⁵ *Wikipedia* [online]. [cit. 6. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Africa-countries-horn.png](http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Africa-countries-horn.png).

2.1 Ekonomická a politická situace zemí Afrického rohu

Oblast Afrického rohu lze označit za ekonomicky i politicky vysoce nestabilní. Státy Afrického rohu patří mezi světově nejzadluženější a jejich existence je z velké části závislá na finanční pomoci ze zahraničí. Míra humanitární a rozvojové pomoci se však odvíjí od zájmu zahraničních politik a ziskových zájmů investorů. Země afrického rohu jsou příjemci humanitární pomoci nejen ze strany OSN, západních neziskových organizací, ale také je do tohoto regionu ve významném rozsahu namířena podpora islámských humanitárních organizací. Příkladem mohou být projekty nevládní neziskové organizace *Islamic Relief*. Specifikem islámské humanitární pomoci je její zacílení na sousední státy a „spoluvěre“, za což bývá často kritizována. Muslimští dárci se, ale brání tím, že nejsou jediní, kteří se soustředí se svou pomocí na země, se kterými mají úzké vztahy.³⁶ Přestože je islámská humanitární a rozvojová pomoc velmi štedrá nebývá snadné získat přesná data o poskytnuté pomoci jednotlivým zemím. Islámští dárci tento jev vysvětlují přirozenou skromností a tím, že nechťejí zveřejněním dat urazit příjemce humanitární pomoci.³⁷

Chudobu v tomto regionu prohlubují dlouhotrvající vojenské konflikty a několik let trvající sucha. Místní obyvatelstvo také není připravené vstoupit do mezinárodního obchodu jako rovnocenný partner vzhledem k zastaralé technologii výroby. Ani systém vlastnictví půdy, jaký je třeba v Etiopii, nepřispívá k rozvoji průmyslové výroby v těchto státech. Dalším nepříznivě působícím faktorem je současné vymezení hranic mezi státy, které vzniklo v důsledku evropského vlivu. Mesfin Gedlu uvádí, že: „Hranice mezi jednotlivými státy nerespektují celistvost jednotlivých národů a etnik a dekolonizace tak představuje okamžik propůjčování podloudné suverenity vnitřně nekonsolidovaným útvarům, vytvořeným podle potřeb mimoafrické politické i sociální hegemonie.“³⁸

O nepříznivé situaci svědčí i to, že se jednotlivé státy opakovaně objevují na prvních místech na žebříčku zhroutěných států. Zhroutěné státy jsou dle definice Šmída a Vaďury:

³⁶PŘÁŠILOVÁ, Jana. *Participace islámských zemí na mezinárodní humanitární a rozvojové pomoci*, Olomouc. 2008. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra rozvojových studií. Vedoucí diplomové práce RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D. s. 54. (oceněno jako nejlepší diplomová práce na rozvojové téma společností Člověk v tísni).

³⁷PŘÁŠILOVÁ, Jana. *Participace islámských zemí na mezinárodní humanitární a rozvojové pomoci*, Olomouc. 2008. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra rozvojových studií. Vedoucí diplomové práce RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D. s. 56. (oceněno jako nejlepší diplomová práce na rozvojové téma společností Člověk v tísni).

³⁸GEDLU, Mesfin. *Recenze: Jeffrey Herbst: States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*. Mezinárodní politika, Ústav mezinárodních vztahů, 2/2012. [online]. [cit. 6. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/118](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/118).

„země, jejichž vláda není schopna zajistit základní funkce státu. Takový stát není schopen zajistit bezpečnost v zemi a v podstatě ani nemá kontrolu nad svým územím, dále nedokáže zajistit správu vnitřních procesů státu, výkon a udržení si svrchovanosti, zajistit dodržování lidských práv a natož svým občanům zprostředkovat sociální služby. V současné době se v praxi termín běžně používá i pro státy, jež jsou slabé, ale nadále vykazují některé z atributů státu.“³⁹ Zejména pro zahraniční vztahy tyto státy znamenají značné riziko z důvodu absence legitimní vlády, se kterou by bylo možné jednat o mezinárodních otázkách. Navíc je zřejmé, že existence jednoho zhrouceného státu může velmi snadno destabilizovat celý region. Také v případě Afrického rohu platí, že pokud dojde k výraznému propadu jednoho ze států je reálná šance, že se tento trend bude v regionu šířit dál.

O situaci zemí Afrického rohu vypovídá i jejich umístění v Indexu zhroucených států,⁴⁰ což je žebříček všech suverénních států, který publikuje od roku 2005 americký think-tank Found for Peace a časopis Foreign Policy. Index je každý rok aktualizován podle dění v uvedených státech.

Pokud bychom se pokusili interpretovat data týkající se států Afrického rohu, dojdeme k závěru, že se jedná o vysoce nestabilní region. Všechny uvedené státy se v žebříčku dlouhodobě objevují v první dvacítkě. Výjimkou jsou malé a poměrně nově vzniklé státy Eritrea (23. místo) a Džibutsko (53. místo) jejichž situace je sice hodnocena s vykřičníkem, ale v porovnání s ostatními státy regionu není tolik alarmující. Dalším rizikem pro tyto státy, které se neumístily v první dvacítkě, je nestabilita sousedních zemí, která může způsobit ještě větší propad dosud méně zasažených států v regionu. Co se týká lidskoprávních otázek, tak by se Eritrea dostala na 13. místo z čehož vyplývá, že v oblasti lidských práv je situace výrazně horší než v ostatních hodnocených kategoriích. Největší nestabilitu v regionu pociťuje obyvatelstvo Somálska (dlouhodobě na prvním místě) a Súdánu (3. místo). Súdán pak získal pomyslně nejvyšší počet bodů za porušování lidských práv (informace za rok 2012). Záviděníhodná není podle průzkumu ani situace Etiopie, která se v roce 2012 opět vrátila na 17. místo.⁴¹

³⁹ŠMÍD, Tomáš a VAŽURA, Vladimír, *Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států*, Mezinárodní vztahy 2/2009. [online]. [cit. 6. 6. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/323](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/323);

RIEGL, Martin. *Terminologie kvazistátů*. Acta Politologica. 1/2010. [online]. [cit. 27. 3. 2012]. Dostupné z [www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-24-version1-Riegl_02_01_merged.pdf](http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-24-version1-Riegl_02_01_merged.pdf).

⁴⁰The Found for Peace, 2012. *The failed state Index 2012*. [online]. [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z [www: http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable](http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable).

⁴¹The Found for Peace, 2012. *The failed state Index 2012*. [online]. [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z [www: http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable](http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable).

Výsledky za rok 2011 byly s napětím očekávány jak ze strany humanitárních organizací, tak ze strany mezinárodního světového společenství. Index zhroucených států v tomto roce odráží významné události, jako je rozdělení Severního a Jižního Súdánu a také dopad potravinové krize v zemích Afrického rohu.

Index zhroucených států 2012 ⁴²

		Total	Demographic Pressures	Refugees and IDPs	Group Grievance	Human Flight	Uneven Development	Poverty Econ. Decline	Legitimacy of the State	Public Services	Human Rights	Security Apparatus	Factionalized Elites	External Intervention
1	Somalia	114,9	9,8	10,0	9,6	8,6	8,1	9,7	9,9	9,8	9,9	10,0	9,8	9,8
2	Congo (D. R.)	111,2	9,9	9,7	9,3	7,4	8,9	8,8	9,5	9,2	9,7	9,7	9,5	9,6
3	Sudan	109,4	8,4	9,9	10,0	8,3	8,8	7,3	9,5	8,5	9,4	9,7	9,9	9,5
N/R	South Sudan	108,4	8,4	9,9	10,0	6,4	8,8	7,3	9,1	9,5	9,2	9,7	10,0	10,0
4	Chad	107,6	9,3	9,5	9,1	7,7	8,6	8,3	9,8	9,5	9,3	8,9	9,8	7,8
5	Zimbabwe	106,3	9,0	8,4	8,7	9,0	8,9	8,9	9,4	9,1	8,9	8,7	9,8	7,5
6	Afghanistan	106,0	8,9	9,0	9,4	7,4	8,1	7,7	9,5	8,5	8,5	9,7	9,4	10,0
7	Haiti	104,9	9,5	8,1	7,0	8,8	8,6	9,5	9,3	9,3	7,7	8,2	9,0	9,7
8	Yemen	104,8	8,8	8,7	9,0	7,0	8,4	8,7	9,1	9,0	8,4	9,7	9,8	8,3
9	Iraq	104,3	8,0	8,5	9,7	8,6	8,7	7,7	8,4	7,8	8,3	9,9	9,6	9,0
10	Central Afr. Republic	103,8	8,8	9,7	8,5	5,6	8,7	8,0	8,9	9,1	8,5	9,6	9,1	9,3
11	Cote d'Ivoire	103,6	7,9	9,0	9,0	7,6	7,7	7,4	9,6	8,3	8,3	8,9	9,9	10,0
12	Guinea	101,9	8,3	8,0	7,9	8,0	8,1	8,9	9,5	8,6	8,7	9,4	9,2	7,3
13	Pakistan	101,6	8,5	9,0	9,6	7,2	8,2	7,2	8,3	7,0	8,6	9,3	9,1	9,4
14	Nigeria	101,1	8,4	6,5	9,7	7,6	8,9	7,5	9,1	9,1	8,6	9,2	9,8	6,6
15	Guinea Bissau	99,2	8,7	7,5	5,7	7,7	7,8	9,0	9,3	8,5	7,5	9,4	9,2	8,9
16	Kenya	98,4	8,9	8,4	8,9	7,7	8,2	7,3	8,6	8,1	7,4	7,6	9,0	8,4
17	Ethiopia	97,9	9,6	8,7	8,1	7,0	7,9	7,4	7,2	8,4	8,6	8,1	8,7	8,2
18	Burundi	97,5	8,8	8,9	8,0	5,9	7,9	8,8	8,3	8,5	8,1	7,4	7,9	9,0
18	Niger	96,9	9,3	6,9	7,7	6,0	7,6	8,6	8,4	9,2	7,9	8,2	8,6	8,4
20	Uganda	96,5	8,8	8,2	7,7	6,9	8,1	7,5	8,0	8,6	7,8	8,3	8,7	7,9
21	Myanmar	96,2	7,9	8,2	8,7	5,7	8,7	7,6	9,4	8,4	8,6	7,5	8,6	6,9
22	North Korea	95,5	7,9	5,3	6,6	4,4	8,6	9,3	9,9	9,4	9,6	8,1	7,7	8,7
23	Eritrea	94,5	8,6	7,1	6,4	7,1	6,9	8,6	8,4	8,2	8,7	7,8	8,1	8,5
...
53	Djibouti	83,8	8,3	6,9	6,5	4,9	7,1	6,6	7,5	7,2	6,8	6,5	7,5	8,0

⁴²The Found for Peace, 2012. *The failed state Index 2012*. [online]. [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z [www: http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable](http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable).

2.2 Vztah náboženství a chudoby

Z mnohých průzkumů vyplývá, že v chudých státech světa má víra pro místní obyvatele velký význam a v jejich životech sehrává nezastupitelnou roli. Pokud bychom vycházeli z posledních socioekonomických výzkumů lze předpokládat těsné spojení mezi ekonomikou státu a počtem obyvatel hlásících se k určitému náboženskému vyznání. Sociologové však nejsou schopni tento jev vysvětlit. Jedna z teorií tvrdí, že náboženství hraje významnější úlohu v nejchudších zemích světa tím, že pomáhá místním obyvatelům lépe zvládat každodenní boje o přežití jich samých a jejich rodin.⁴³

John Iliffe, profesor afrických dějin na univerzitě v Cambridge, označuje jako společnou vlastnost a jednu z nejvýraznějších vlastností Afričanů schopnost snášet utrpení. Proti utrpení si Afričané vytvořili vlastní ideologickou obranu a schopnost snášet bolest se podle něj stala největší ctností. Pro řadový lid byly tyto vlastnosti otázkou cti, zatímco elity si vpracovávaly složitější kodexy.⁴⁴ Iliffe se domnívá, že africkému pojetí cti dosud nebylo věnováno dostatečně pozornosti. Přitom se podle něj jedná o jeden ze zásadních faktorů ovlivňujících porozumění politickému chování.⁴⁵ Iliffe sám však vztah mezi chápáním chudoby a konkrétním náboženským systémem na Africkém kontinentě nijak nezmiňuje.

Průzkum společnosti Gallup⁴⁶, který se uskutečnil v roce 2009, ve 114 zemích světa, opět potvrdil souvislost mezi ekonomickou situací země a vírou. Podle výsledků tohoto průzkumu považuje náboženství za důležité 95 % obyvatel chudých států. Se zvyšujícím životním standardem země se pak význam náboženství pro obyvatele snižuje. Jako výjimka vycházejí z průzkumu Spojené státy americké, kde i přes vysokou životní úroveň označili Američané náboženství za důležité.

Vztahem ekonomiky, morálky a náboženství se zabýval již Max Weber. Zejména ve svém díle *Protestantská etika a duch kapitalismu* se Weber snaží rozpracovat teorii, která byla v jeho době diskutována, a to o vlivu protestantismu na vznik kapitalistické společnosti. Weber tuto teorii aplikoval na několik světových náboženských systémů. Výsledkem byla teze, ze které vyplívá, že se kapitalismus mimo Evropu (zejména mezi náboženskými systémy

⁴³Gallup World, 2009. *Religion Provides Emotional Boost to World's Poor: In low-income areas, religiosity linked to more enjoyment, less worry*. [online]. [cit. 22. 3. 2013]. Dostupné z [www](http://www.gallup.com/poll/116449/religion-provides-emotional-boost-world-poor.aspx):

<http://www.gallup.com/poll/116449/religion-provides-emotional-boost-world-poor.aspx>.

⁴⁴ILIFFE, John. *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001. s. 14.

⁴⁵ILIFFE, John. *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001. s. 15.

⁴⁶Gallup World, 2009. *Religion Provides Emotional Boost to World's Poor: In low-income areas, religiosity linked to more enjoyment, less worry*. [online]. [cit. 22. 3. 2013]. Dostupné z [www](http://www.gallup.com/poll/116449/religion-provides-emotional-boost-world-poor.aspx):

<http://www.gallup.com/poll/116449/religion-provides-emotional-boost-world-poor.aspx>.

Východu) nemohl rozvinout, protože mu v tom bránily právě tamní náboženské systémy. Podobného názoru je i americký filozof Francis Fukuyama, který uvádí, že například hinduismus neprospívá ekonomickému růstu vzhledem k tomu, že oceňuje chudobu.⁴⁷

Otázkou zůstává, nakolik je možné aplikovat tyto teorie na oblast Afrického rohu. Vzhledem k tomu, že například Etiopie je jedním z prvních křesťanských států a silně navazuje na židovskou tradici nelze se domnívat, že by náboženská příslušnost místního obyvatelstva zásadně ovlivnila směr, kterým se bude ekonomika státu ubírat. Naopak bych si troufla tvrdit, co již vyplynulo z uvedeného výzkumu společnosti Gallup, že místní obyvatelstvo má k víře blíže vzhledem k tomu, že jim nabízí útěchu a oporu v těžkých časech.

Vztah chudoby a lidských vyhodnocuje výzkumný tým Social Watch takto: „z hlediska lidských práv představuje chudoba mnohonásobné porušení základních práv lidských bytostí a především porušení práva na slušný život, jak je zakotveno v mezinárodních dohodách o lidských právech. Toto právo v zásadě znamená možnost důstojně žít vlastní život jako lidská bytost.“⁴⁸

2.3 Výzkum náboženství na Africkém kontinentě

Až do získání svobody afrických kolonií nebyla africká historie považována za nijak přínosnou pro západní civilizaci a proto se výzkumem afrického náboženství nikdo příliš nezabýval. Nebylo výjimkou tvrzení, že Afrika nemá historii a tudíž zde tedy není co zkoumat.⁴⁹ Spolu se získáním nezávislosti však vzrostl zájem afrického obyvatelstva o vlastní historii – na tu bylo nazíráno jako na základ pro budování státu.⁵⁰ Richard J. Ried ve své knize uvádí, že: „přestože často docházelo k interpretacím africké historie ve prospěch vládnoucích vrstev, dala šedesátá léta v Africe vznik nové akademické disciplíně.“⁵¹

Výzkum náboženství na africkém kontinentě je specifický zejména tím, že s výjimkou arabského severu a Etiopie vysočiny nemáme téměř žádné písemné prameny, ze kterých je při výzkumu možné vycházet. Pro výzkum bylo možné použít písemné záznamy arabských obchodníků a později také obchodníků a misionářů z Evropy a záznamy z dob koloniální éry.

⁴⁷FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*, Praha: Rybka Publishers. 2002.

⁴⁸BATTHYÁNY, Karina a kolektiv. *Právo nežít v chudobě: chudoba jako porušování lidských práv*, Praha: Filosofia, 2010. s. 11.

⁴⁹KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

⁵⁰RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. s. 14.

⁵¹RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. s. 14.

Všechny tyto písemné záznamy je však nutné zkoumat s ohledem na dobové politické uspořádání a ekonomické zájmy mocností. Jako zdroj informací o materiálních a kulturních změnách byla využívána archeologie, zatímco lingvistické proměny a rozšíření jazyků byly používány k odkrytí sociálních, ekonomických a politických proměn. Oba tyto výzkumy však s sebou nesou jistá rizika.⁵² Ried dále uvádí: „Archeologický výzkum nám může přinést cenné informace, avšak tyto informace se často pohybují pouze na obecné rovině a neumožňují určit přesnější časový rámec událostí. Stejně tak ani výzkum orální tradice nepřináší konkrétní údaje – informace zde obsažené často podléhají sociálním a kulturním změnám ve společnosti. Data obsažená ve spisech cizinců v sobě zase nesou neporozumění odlišné kultury a nesou sebou nevyčíslené etnocentrické hodnocení.“⁵³ Je tedy důležité mít při využívání všech těchto zdrojů informací na paměti úskalí, která s sebou nesou.

Ve čtvrtém díle *Dějiny náboženského myšlení* byl zveřejněn příspěvek Johna Mbitiho⁵⁴, ve kterém hodnotí stav bádání náboženství na východě střední Afriky a okolních státech. Celkově autor připouští, že této oblasti nebylo věnováno dostatečné množství pozornosti. Do první poloviny 20. století náboženské systémy východní Afriky unikaly zájmu vědců. Vzniklo velmi omezené množství prací, které byly zaměřeny zejména antropologicky či sociologicky a jejichž autoři byli převážně Evropané. Naopak religionisté a teologové do diskuze mnoho nepřispěli.

Druhá polovina 20. století přinesla mnohem více poznatků v oblasti bádání v této lokalitě. Přínosem byla i konference uskutečněná v roce 1970 v Dar Es Salaamu na téma *Historické pochopení afrických náboženských systémů*. Zde byly představeny již zmíněné tři metody rekonstrukce raných náboženských dějin: 1. zpracování náboženských dějin na základě archeologie nebo 2. pomocí historické lingvistiky, a 3. interpretace a užití mýtů.⁵⁵

⁵² RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. s. 14.

⁵³ Evropané byli například přesvědčeni, že Etiopané vzhledem k tomu, že dosáhli tak vysokého kulturního rozvoje museli mít bělošské předky. RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*, Praha: Grada Publishing a.s., 2011. s. 15.

⁵⁴ MBITI. S. John. *Přehled dějin náboženství*. In ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení IV*. Praha: Oikoymenh, 2008.

⁵⁵ MBITI. S. John. *Přehled dějin náboženství*. In ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení IV*. Praha: Oikoymenh, 2008.

3. ETIOPIE

Jedny z prvních písemných zmínek o Etiopii můžeme nalézt v biblických knihách⁵⁶, kde je pojmenována *Habéš*. Toto historické označení etiopského území pochází z názvu jednoho ze zdejších kmenů – *Habašat*. Zmínku o této oblasti najdeme také v Homérově díle *Iliada* a *Odyssea*, kde je zmíněna jako místo, kde pobýval nějaký čas Poseidon. V současné době užívaný název Etiopie lze volně přeložit jako země opálených lidí.⁵⁷ Etiopie má mezi zeměmi afrického kontinentu specifické postavení: je jednou z prvních křesťanských zemí na tomto světadíle a nebyla s výjimkou italské okupace oproti sousedním zemím nikdy zcela kolonizována.⁵⁸

V současné době je Etiopská federativní demokratická republika domovem zhruba 85 milionů obyvatel. Z toho je ekonomicky aktivní 51 % místního obyvatelstva a gramotnost se týká 42 % populace. Co se týká národnostního složení obyvatelstva, tak na území Etiopie žije přes 70 etnických skupin. Mezi početně nejvýznamnější etnikum patří Oromové a poté Amharové. Na jihu Etiopie pak žijí unikátní kmeny, jež dodržují dávné tradice a práva. Hovoří se zde více jak 85 jazyky a téměř 200 dialektů.⁵⁹ Naopak hlavní město Addis Abeba je moderní metropolí a sídlem velkého počtu mezinárodních organizací.

Zejména Amharové, Tigrejci a někteří Oromové se hlásí k etiopské ortodoxní církvi, která má mezi obyvatelstvem v Etiopii zhruba 43,5 % přívrženců. Část Oromů, Somálci a Afaři patří k vyznavačům sunitského islámu a jejich počet se v současné době stále zvyšuje. Odhady hovoří, že muslimů by mohlo být 34 %.⁶⁰ V zemi jsou tak zřejmé obavy z posílení islámského vlivu a zejména islámského fundamentalismu. Tyto obavy jsou posílené zejména předchozími teroristickými útoky, které se v zemi v minulých letech odehrály. Současně je potřeba zmínit, že etiopská vláda bývá obviňována, že zneužívá svého poslání bojovníka proti islámským teroristům a neoprávněně zastrašuje zástupce opozičních stran a novináře nařčením z terorismu a vykonstruovanými soudními procesy.

⁵⁶ Genesis 2:13,10:6,10:7, 10:8; 1.Paralipomenon 1:8, 1:9, 1:10; Ester 1:1, 8:9; Žalmy 68:32; Izaiáš 11:11, 20:3, 20:5; Ezechiel 30:4, 30:5; Nahum 3:9.

⁵⁷ MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

⁵⁸ MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

⁵⁹ Central Intelligence Agency, 2013. *Ethiopia*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html).

⁶⁰ Central Intelligence Agency, 2013. *Ethiopia*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html).

Dále se podle zdrojů MZV ČR menší část obyvatelstva, zhruba 18,6 % hlásí k protestantství. Tradiční africká náboženství vyznává podle stejného zdroje 2,6 % obyvatel. Méně než jedno procento pak náleží katolictví a ostatním náboženstvím.⁶¹

Etiopie sousedí s Eritreou, Džibutskem, Somálskem a Keňou. Jejími západními sousedy po rozdělení Súdánu jsou nově vzniklé státy Súdán a Jižní Súdán. Rozdělení samotné Etiopické federace reaguje na etnické složení států a tak regiony mají hranice zejména podle etnické příslušnosti svých obyvatel.

3.1 Politický vývoj v zemi

Etiopie je jednou z nejstarších křesťanských zemí světa (od 4. století n. l.) a ještě za císaře Haile Selassie I. do marxistického převratu v roce 1974 byla etiopská ortodoxní církev státní církví a pilířem státu.

Podle etiopské národní pověsti *Kebra Negast* byl prvním etiopským vládcem Menelik, jenž je považován za přímého potomka Šalamouna a královny ze Sáby.⁶² Požadavek semitského původu panovníka byl později dokonce zakotven v obou etiopských ústavách z roku 1931 a 1955.

Semitští kolonizátoři se do oblasti Etiopie dostali v prvním století našeho letopočtu a sjednotili několik menších států v Aksumské království.⁶³ Ani příchod křesťanství na sebe nenechal dlouho čekat a o tři století později do dnešní Etiopie dorazil syrský evangelista Frumentius – pozdější biskup, který prosadil na císařském dvoře křesťanství mezi další praktikovaná náboženství.

Pozdější expanze islámu nepřímo způsobila úpadek aksumské říše. Mezi nově příchozími muslimy a původním obyvatelstvem panovaly přátelské vztahy. Dokonce aksumský král Ahmar vlídně přijal muslimské uprchlíky a podle pověsti je odmítl vydat vládnoucím Kurajšovcům zpět do Mekky. Muslimové mohli v aksumské říši praktikovat svou víru bez jakéhokoliv zásahu křesťanských kněží.⁶⁴ Poté co se muslimští uprchlíci mohli vrátit zpět do Mekky, byl Mohammad Ahmarovým čestným jednáním natolik nadšen, že svým stoupencům přikázal, aby nikdy nevedli válku proti Etiopii. Tento příběh zůstal v paměti

⁶¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2012. *Etiopie*. [online]. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/etiopie/index.html](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/etiopie/index.html).

⁶² KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

⁶³ Do té doby byla Aksumská říše volnou federací poplatných států.

⁶⁴ MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

muslimů i etiopských křesťanů a přispíval k vzájemné toleranci v zemi mezi těmito dvěma skupinami. Přes přátelské vztahy mezi muslimy a křesťany se Aksum dostával do izolace vzhledem k sílení vlivu okolních muslimských států.

Za zmínku stojí i působení královny judaistických Felašů⁶⁵ Yodit. Té se povedlo v 8. století svrhnout díky své početné armádě aksumského krále a začala pronásledovat křesťany a ničit křesťanské památky. Po její smrti se však vrátila na trůn Šalamounská dynastie.

Vzájemné soužití muslimů a křesťanů také posílil společný boj proti Oromům, kteří začali říši napadat v 16. století. Přesto byly dopady nájezdů oromských útočníků fatální a rozdrobily státní útvar, což trvalo až do 19. století. Etiopie byla dobře chráněna horami, což znesnadňovalo vpád útočníkům z cizích zemí.⁶⁶

V souvislosti s postupující kolonizací se Italům v 19. století podařilo získat kontrolu nad pobřežními oblastmi, ale jejich moc byla do roku 1935, kdy Etiopii zcela dobyli, jen částečná. Politická situace v zemi donutila vládce Haile Selesie, 225. pokračovatele Šalamounské dynastie, žít několik let v exilu. O šest let později italskou nadvládu vystřídali Britové, kteří zdejší území kontrolovali do roku 1955.⁶⁷

Britové se snažili modernizovat etiopskou armádu, policii a administrativu. Jejich správa působila tak, aby císař zůstal pro veřejnost vykonavatelem moci ve státě, ale ve skutečnosti neměl příliš prostoru pro vlastní iniciativu a veškerá svá rozhodnutí musel podržovat Britům.⁶⁸ Výsledkem byla velmi podivná forma etiopsko-britského dvojvládní. Od roku 1955, kdy Etiopii opustila poslední britská vojska, začal císař Haile Selassie I. pracovat na reformě státu. Většina reforem i nová ústava⁶⁹ nesly ideu rozvoje demokratické společnosti, přesto tyto záměry zůstaly pouze na papíře a k jejich naplnění tak, jak bylo původně zamýšleno, v praxi nikdy nedošlo. Císař se snažil vést Etiopii cestou modernizace, ale potýkal se se zažitými stereotypy ve společnosti, které nebylo možné okamžitě potlačit, aniž by nevyvolal vlnu odporu. Navíc mnohé jeho demokraticky působící změny spíše

⁶⁵O jejich původu panují spekulace. Často jsou spojováni s potomky židovského kmene Dan, či označováni za židovský doprovod krále Minilika I. V opozici stojí názor, který tvrdí, že se jedná o příslušníky kmene Agew, kteří přijali judaismus.

⁶⁶MOJDL, Lubor. Etiopie. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

⁶⁷V témže roce byla také podepsána dohoda o sloučení Eritrei a Etiopie

⁶⁸Ve svých koloniích Britové často využívali místní loajální vůdce, které pověřili výkonem správy území pod dozorem britského komisaře. To mělo v ideálním případě šetřit energii i výdaje spojené s řízením kolonie. Tento systém se nazýval nepřímou správou kolonií. HUNGR, Pavel; KALVODOVÁ, Věra. *Afroasijské právní kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

⁶⁹Nová ústava měla zajistit osobní svobodu, svobodu shromažďování a projevu, zákonné soudní vyjednávání MOJDL, Lubor. Etiopie. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

upevňovaly císařovu autoritu⁷⁰ při řízení státu. Tato situace roku 1960 vyústila v pokus o státní převrat organizovaný císařovými nejbližšími spolupracovníky, mladými intelektuály a studenty. Část císařových věrných ho však neopustila a zejména díky nim byl převrat potlačen. V sedmdesátých letech byla Etiopie zasažena hladomorem a trvale zhoršující se situace obyvatelstva vyvolala druhou vlnu nepokojů začátkem roku 1974. Během nastávajících několika měsíců se vláda rozhodla přistoupit v rámci zklidnění situace k revizi ústavy. Plánované změny však byly pouze minimálním ústupkem od původního stanoviska a povstání nezastavily. Situace se stále stupňovala, až došlo k postupnému zestátnění císařského majetku a celá situace vyvrcholila 12. září 1974 svržením císaře a odvoláním vlády. Této příležitosti se chopil, v té době ještě major, Mengistu Haile Mariama, a postupně si v zemi upevňoval pozice pro nastolení svého několik desítek let trvajících krvavého diktátorského režimu. V dubnu 1976 vešla v platnost deklarace, jež znamenala definitivní souhlas s přechodem ke komunistickému systému a tak až do roku 1991 vládl v Etiopii marxistický vojenský režim podporovaný Sovětským svazem, jež hrubě porušoval lidská práva a zásadním způsobem ovlivňoval dění uvnitř církve.

V květnu roku 1991 byl president Mengistu poražen a vznikla nová vláda. Do roku 1993 byly dohodou vyřešeny spory mezi Oromy a vládou a byla uznána samostatnost Eritrei. Změna politické situace v zemi umožnila desetitisícům uprchlíků vrátit se zpět do své rodné země, přesto však dalších několik tisíc politických uprchlíků se rozhodlo vyčkávat v táborech s obavou o svůj život, pokud by se vrátili zpět do své vlasti.

V případě Etiopie se hovoří o takzvané hře na demokracii, o které svědčí průběh voleb, jež má už několik let velmi podobný scénář. I přes mezinárodní dohled nad demokratickým průběhem voleb v roce 2010 získala Lidová revoluční demokratická fronta (EPRDF – *Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front*), která je u moci od roku 1991 naprostou většinu hlasů tudíž pro opoziční stranu a jednoho nezávislého kandidáta zbyla dvě z 547 míst v parlamentu. Zahraniční pozorovatelé shrnuli průběh voleb jako dobře zorganizované a klidné, přesto upozornili na případy zastrasování opozice. Jako ukázka totalitního přístupu může sloužit komentář současného premiéra Malese Zenawi, který po vyhlášení předběžných výsledků voleb prohlásil, že jakékoliv protesty nebudou vůbec

⁷⁰Ústava přímo stanovila, že osoba císaře je posvátná, jeho hodnost neporušitelná a jeho moc nezpochybnitelná. MOJDL, Lubor. Etiopie. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

tolerovány.⁷¹ Což po krvavých volbách v roce 2005 lze vyložit jako jednoznačné zastrašování obyvatel, na které se již snažil upozorňovat opoziční předák Hailu Shawl.

3.2 Právní systém

Vývoj etiopské ústavy může sloužit jako vhodný prostředek pro porozumění postavení náboženství v etiopské společnosti. První etiopská ústava vešla v platnost v roce 1931, krátce po nástupu císaře Haile Sellasieho I. na trůn a byla přijata i některými jeho odpůrci a církví. Ve znění ústavy se odrážela komplikovaná situace země a proto je v ní požadována nedělitelnost země a povinnost její obrany. I přesto, že tato ústava zdánlivě omezovala moc císaře, tak je zde zdůrazněna božská podstata císařské moci a stanoveno, že císařský titul má patřit dynastii Haile Sellasie, odvozené od legendárního svazku královny ze Sáby a krále Šalamouna.⁷² Ústavou byla potvrzena staletí trvající součinnost světské a sakrální moci, čímž se vyznavači ostatních náboženství ocitly v pozici občanů druhé kategorie, což se týkalo zejména muslimů⁷³. Dokument sice zachycoval rovnoprávnost jednotlivých národností v zemi, to ale na druhou stranu zcela ignorovalo etnickou, jazykovou a sociální pluralitu uvnitř země. Dalším významným císařovým krokem směřujícím k snaze o nastolení demokracie bylo zřízení parlamentu, který měl pomoci omezit moc aristokratů. V senátu zasedali císařem zvolení soudci, feudálové a vysoce postavení členové armády. Zástupci různých etnik a národů zasedali v druhé komoře.

Původní ústava byla rozšířena a modifikována v roce 1955 a to nadále v duchu posílení císařovy moci v zemi a ve jménu úsilí o nastolení jednoty v zemi. Snaha o nastolení jednoty se odrážela na požadavku znalosti amharského jazyka a sdílení amharských hodnot. Jejich přijetí společně s příslušností k etiopské ortodoxní církvi bylo takřka podmínkou pro zahájení kariéry ve státní správě.⁷⁴

⁷¹BUREŠ, Roman. *Etiopská vládnoucí strana získala ve volbách vládnoucí většinu*. Deník referendum. 2010, [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.denikreferendum.cz/clanek/3836-etipska-vladnouci-strana-ziskala-ve-volbach-totalitni-vetsinu](http://www.denikreferendum.cz/clanek/3836-etipska-vladnouci-strana-ziskala-ve-volbach-totalitni-vetsinu).

⁷² MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

⁷³ ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přehlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. *Acta Politologica*. 3/2011. [online]. [cit. 16. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf](http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf).

⁷⁴ ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přehlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. *Acta Politologica*. 3/2011. [online]. [cit. 16. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf](http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf).

S pádem císařství a nástupem socialismu bylo potřeba vytvořit novou ústavu. Stalo se tak až několik let po nastolení nového režimu v roce 1987. Tato ústava v praxi opět mnoho nového nepřinesla. V jejím znění se alespoň podařilo formálně reflektovat potřebu regionální autonomie. Ani tato ústava však nepřinesla nastolení rovných podmínek mezi jednotlivými etnickými skupinami. Snahu o absolutní sjednocení Etiopie pod vojenský režim Dergu navíc dlouhodobě nabourávala válka s Eritreou. Částečně však došlo k uvolnění marginalizujícího přístupu k menšinám. Dokonce bylo povoleno rozhlasové vysílání ve více jazycích a určitých práv se v té době dostalo i muslimům, kteří do té doby byli menšinou, se kterou se příliš nepočítalo při správě státu.

Současná federativní ústava, která vznikla v roce 1994,⁷⁵ rozdělovala republiku na oblasti podle etnického původu většiny místního obyvatelstva regionu. Bylo vytvořeno 9 spolkových národnostních států (*Afar, Amhara; Benishangul-Gumuz; Gambela; Harari; Oromia; Somali; Southern Nations, Nationalities, and People's Region; Tigray*). Členění země tak snaží respektovat etnické hranice. Tento systém rozdělení státu bývá také nazýván jako etnický federalismus a je označován za výsledek téměř půl století trvající hledání etiopské identity.⁷⁶ Dlouhodobě nevyslyšené volání minorit po uznání základních práv přinášelo napětí ve společnosti, jak popisuje Jan Záhořík, který se problematice vzniku politického napětí v Africe dlouhodobě věnuje. Sám tvrdí, že etnicita je v Etiopii velmi zpolitizovaným tématem. Samotnou etiopskou ústavu označuje jako potencionální zdroj tohoto napětí mezi etnickými skupinami, který může v určitých regionech přerůst v občanskou válku.⁷⁷ Všechny etiopské ústavy byly totiž koncipovány tak, aby měly co největší přínos pro vládnoucí elity a případně mohly ospravedlnovat jejich činy.

Ve zprávě nadace Bertelsmann Stiftung⁷⁸ se hovoří o tom, že Etiopie je sekulárním státem, ve kterém nejsou náboženská dogmata, která by mohla mít vliv na právní řád v zemi. V Etiopii se sice oficiálně uplatňuje kontinentální právní systém⁷⁹, ale toto právo není jediné, dle kterého se místní obyvatelé řídí. Stejně jako v dalších afrických zemích není v Etiopii

⁷⁵ tato ústava vešla v platnost až v následujícím roce.

⁷⁶ ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přihlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. *Acta Politologica*. 3/2011. [online]. [cit. 16. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf](http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf).

⁷⁷ ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přihlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. *Acta Politologica*. 3/2011. [online]. [cit. 16. 1. 2013]. s. 18. Dostupné z [www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf](http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf)

⁷⁸ Bertelsmann Stiftung Foundation, *Ethiopia Country Report*. 2012. [online]. [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Ethiopia.pdf](http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Ethiopia.pdf).

⁷⁹ MERRYMAN, J. H. *The civil law tradition. An introduction to the Legal Systems of Western Europe and Latin America*. Stanford: Stanford University Press, 1969, s. 3.; KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. Praha: C. H. Beck, 1996.

neobvyklá existence více právních systémů.⁸⁰ Vzhledem k tomu, že ve venkovských oblastech má často nejvyšší autoritu náčelník kmene, bez jehož souhlasu není možné dělat společná rozhodnutí, nemůže být, dle mého názoru, možné aby právní systém v Etiopii nebyl v praxi ovlivněn náboženstvím a kmenovými tradicemi. Pro část obyvatelstva žijícího na venkově může mít vůle náčelníka kmene často větší význam než například nařízení policie či armády. Také v Etiopii platí, že vymahatelnost oficiálního práva je závislá na vzdálenosti od metropole.

Existence dvou právních systémů na jednom území je pozůstatkem z koloniální éry, kdy byla snaha nahradit kontinentálním právem nepsané zvykové právo.⁸¹ Předkoloniální právo bylo charakteristické svou neformálností, nebyrokratickým přístupem a flexibilitou⁸² a fungovalo jako zrcadlo společenských hodnot.

Například Britové byli k tradiční kultuře tolerantní, respektovali místní zvykové právo a nevměšovali se do vnitřních záležitostí.⁸³ Současné právní systémy v Africe jsou do značné míry poznamenány koloniální nadvládou podle toho, nakolik bylo kontinentální právo v kolonii prosazováno. Přestože Etiopie nebyla nikdy zcela kolonizována, je v jejím právním systému jasně znatelný kontinentální vliv.

Vzhledem k tomu, že v současné době je Etiopie třetí zemí s největším počtem muslimů v Africe, tak je v některých regionech respektováno i sunnitské právo. Je však nutné podotknout, že toto právo není v Etiopii prosazováno ve své extrémní podobě.⁸⁴

3.4 Náboženské soužití a lidská práva

Etiopská vláda bývá často kritizována za represivní přístup vůči veřejným shromážděním. Také je Etiopie kritizována ze strany mezinárodních organizací za porušování dalších lidských práv, výjimkou nejsou ani obvinění z věznění a mučení politických odpůrců.

Jedním z příkladů může být masivní zatýkání protestantů po volbách v roce 2005. Vládní složky byly obviněny ze strany Evropského parlamentu z použití nepřiměřené síly vůči demonstrantům a zabití 193 civilistů a několika set zraněných. Závěry vyšetřovací

⁸⁰ HUNGR, Pavel a Věra KALVODOVÁ. *Afroasijské právní kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

⁸¹ Phyllis M. Martin and Patrick O'Meara (ed.). *Africa*. London: James Currey Publishers. 1995.

⁸² Phyllis M. Martin and Patrick O'Meara (ed.). *Africa*. London: James Currey Publishers. 1995.

⁸³ HRBEK, Ivan (ed.). *Dějiny Afriky I. díl*. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1966.

⁸⁴ TOŽIČKA, Tomáš. *Naše milá etiopská diktatura*. Deník referendum. Deník referendum. 2010. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://denikreferendum.cz/clanek/4619-nase-mila-etioipska-diktatura](http://denikreferendum.cz/clanek/4619-nase-mila-etioipska-diktatura).

komise k této události byly následně zmanipulovány a v zemi nadále panuje obava ze svobodného projevu, která takřka znemožňuje práci nezávislých novinářů. Ze strany EU poté přišlo důrazné napomenutí a striktní požadavek dodržování lidských práv.⁸⁵ Přesto nebyla zastavena finanční pomoc zemi, jak bývá v podobných případech zvykem.

V roce 2009 zavedla etiopská vláda zákony, které omezují činnosti nevládních organizací. Kriminalizovány jsou ty občanské organizace, které mají více než deset procent příjmů ze zahraničí, i ty, které se zabývají lidskými právy, včetně práv dětí, žen, seniorů či postižených⁸⁶.

Otázka náboženského napětí lze interpretovat jako sekundární důsledek tribalismu živeného vládními nařízeními, jež zvýhodňují jednotlivá etnika oproti ostatním. Vláda byla dokonce obviněna z nerovnoměrného rozdělování humanitární pomoci pozorovateli lidskoprávní organizace *Human Right Watch* (HRW). Etiopská vláda podle zprávy HRW využívala zahraniční rozvojovou pomoc k politickým účelům a přerozdělovala ji pouze mezi zastánce režimu. Členové opozičních stran a regiony, kde je podpora režimu slabá, z čerpání pomoci vylučovány.⁸⁷

Destabilizujícím prvkem ve vztazích velmi různorodého obyvatelstva je ve většině případů etnická příslušnost. Tyto konflikty již historicky převládali nad konflikty mezi náboženskými skupinami. Dlouhodobě se mluví o znevýhodňování oromského obyvatelstva, které je jak zčásti muslimské, tak křesťanské a tvoří nejpočetnější národ v Etiopii. Samy příslušníci tohoto etnika mluví o stoletém vykořisťování, které i v současnosti pokračuje vládou Malese Zenawi, jež patří k tigrajskému vládnoucímu etniku (druhé nejpočetnější v Etiopii). Ten, podle interpretací oromského obyvatelstva, usiluje o vyhlazení jejich etnika a také rozdmýchává náboženské konflikty mezi Oromy a snaží se je pošpinit označením teroristické organizace. Naopak Oromové se sami označují za nábožensky tolerantní a snaží se společně bez rozdílu víry spojit proti vládnoucí diktatuře. Vytvořili jedinečný systém demokratické správy státu *gada*, ten se však zhroutil a byl nahrazen správou zvanou *neftegnas*. Primárním cílem těchto systémů je prosazovat právo Oromů na sebeurčení, zachovávat mír a podporovat rozvoj regionu.

⁸⁵Úřední věstník Evropské Unie z 12. 6. 2008. *Lidská práva v Etiopii*, 2008. [online]. [cit. 20. 3. 2012]. Dostupné z [www: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:146E:0380:0383:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:146E:0380:0383:CS:PDF).

⁸⁶TOŽIČKA, Tomáš. *Naše milá etiopská diktatura*. Deník referendum. Deník referendum. 2010. [online]. [cit. 8.3.2013]. Dostupné z [www: http://denikreferendum.cz/clanek/4619-nase-mila-etipska-diktatura](http://denikreferendum.cz/clanek/4619-nase-mila-etipska-diktatura).

⁸⁷BUREŠ, Roman. *Etiopská vládnoucí strana získala ve volbách vládnoucí většinu*. Deník referendum. 2010. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.denikreferendum.cz/clanek/3836-etipska-vladnouci-strana-ziskala-ve-volbach-totalitni-vetsinu](http://www.denikreferendum.cz/clanek/3836-etipska-vladnouci-strana-ziskala-ve-volbach-totalitni-vetsinu).

V současnosti se média a lidskoprávní organizace zaměřují na události související s útoky muslimských extremistů, jimiž jsou regiony západní Etiopie⁸⁸ a to zejména město Asendab destabilizovány. V souvislosti s porušováním lidských práv bývá často zmiňován případ ukamenování místních křesťanů. Tento případ nebyl ojedinělým útokem proti křesťanům a tak se v křesťanských kruzích začíná hovořit pronásledování křesťanů spojeným s vypalováním kostelů. Přestože se nejedná o situaci, která by nastala plošně v celé zemi, tak zmíněné události destabilizují vztahy mezi křesťany a muslimy.

V případě Etiopie by bylo velmi těžké, vzhledem k ekonomické situaci v zemi, zajistit život mimo hranici chudoby všem obyvatelům. Přesto však zůstává nepopiratelným faktem, že některé skupiny obyvatel jsou chudobou zasaženi více a to z důvodu náboženského vyznání, etnické příslušnosti či pohlaví. Stát v Etiopii reguluje vlastnictví půdy. Donedávna v Etiopii naprosto chyběl soukromí sektor a ani současná plánovaná reforma ekonomiky nejspíš nepřinese razantní změny. Etiopská ústava totiž dovoluje půdu občanům pouze pronajmout, nikoliv ji vlastnit. V tomto ohledu je navíc výrazné znevýhodnění žen. I když je ze zákona možné půdu dědit a dle prohlášení z roku 2005 o správě a užívání půdy není uznáno zvykové právo. „Navíc jsou v mnoha případech mužům a elitním farmářům přidělovány větší pozemky, než ženám a menším farmářům,“ uvádí organizace Glopolis ve svém infolistu.⁸⁹ Navíc jsou v praxi často nadále dodržovány dědičné a zvykové zákony. Z toho přímo plynou i rozdíly v postavení žen v daném společenství. Půda, a dobytek jsou majetkem mužů, ženy mohou vlastnit spíše vybavení spojené s hospodařením v domácnosti a drobná zemědělská zvířata jako je drůbež či ovce. Poněkud omezujícím faktem zůstává skutečnost, že pokud chce žena prodat nějaký svůj majetek, musí toto rozhodnutí projednat s manželem.⁹⁰

V Etiopii, stejně jako v ostatních rozvojových zemích, jsou chudobou postiženy hlavně ženy a to zejména v důsledku ztíženého přístupu ke vzdělání. Zajistit základní vzdělání všem obyvatelům planety se stalo jedním z Rozvojových cílů tisíciletí, které si dalo OSN za úkol splnit do roku 2015. I přesto, že je již jisté, že se tento cíl (stejně jako ostatní cíle) nepodaří do roku 2015 naplnit, tak vyslovení tohoto cíle přispělo k zvýšení gramotnosti ve světě a také v Etiopii. Například od dob vlády Haile Selassieho se zvýšila gramotnost

⁸⁸Tato oblast je většinou muslimská.

⁸⁹MARITZOVÁ, Christine; MILEROVÁ-PŘÁŠKOVÁ, Dagmar. *Infolist: Ženy a zemědělství v Africe*. Praha: Glopolis, 2012. [online].[cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://glopolis.org/cs/clanky/infolist-zeny-zemedelstvi-v-africe/](http://glopolis.org/cs/clanky/infolist-zeny-zemedelstvi-v-africe/).

⁹⁰MARITZOVÁ, Christine; MILEROVÁ-PŘÁŠKOVÁ, Dagmar. *Infolist: Ženy a zemědělství v Africe*. Praha: Glopolis, 2012. [online].[cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://glopolis.org/cs/clanky/infolist-zeny-zemedelstvi-v-africe/](http://glopolis.org/cs/clanky/infolist-zeny-zemedelstvi-v-africe/).

etiopského obyvatelstva z 10 % na 42 %, což je bohužel stále hluboce pod průměrem zemí subsaharské Afriky.

Postavení žen se v etiopské společnosti liší podle toho, z jakého etnického či náboženského společenství pocházejí. Obecně v rozvojových zemích také platí, že postavení žen na vesnici je výrazně horší než ve městě, a to zejména v přístupu ke vzdělání a vymahatelnosti svých práv. Velkou roli také hrají tradice, které se mimo město stále dodržují.

Místní organizace, které působí v oblasti lidských práv a upozorňují na jejich porušování, jsou často vládou monitorovány a jejich zástupci se stali v minulých letech oběťmi zatýkání, výslechů a obvinění z terorismu. Vláda takto využívá sílícího strachu z islámských teroristů v etiopské společnosti a ve světě. Pod záminkou boje proti terorismu se již řadu let daří etiopské vládě likvidovat své politické odpůrce. Tito vykonstruované procesy pak dále vytvářejí živnou půdu pro další náboženské konflikty. Zejména místní novináři, ochránci lidských práv a zástupci opozice jsou ze strany vlády perzekuováni. V minulém roce bylo několik z nich zadrženo pro údajné podezření ze spáchání teroristických trestných činů. Novináři tak často raději utíkají ze země v obavách z uvěznění pro svou novinářskou činnost. Svoboda shromažďování byla v minulém roce odepřena účastníků oslav Světového dne svobody tisku (*World Press Freedom Day*). Vláda dále zmrazila účty dvěma hlavním neziskovým organizacím (*Human Rights Council* a *Ethiopian Women Lawyers Association*), které se angažovali v lidskoprávních otázkách.⁹¹

Dále je blokován příjem velkého počtu rozhlasových a televizních stanic a také webové stránky s lidskoprávní tematikou. Jedná se zejména stanici Al-Džazíra, Hlas Ameriky, ESAT TV se satelitním příjmem, Addis Neger novinky a Amnesty International stránky.⁹²

3.4 Mezinárodní vztahy

Přijetí Etiopie do Společnosti národů dlouhou dobu komplikovalo přetrvávající otroctví a obchod se zbraněmi. V roce 1923 byla nakonec Etiopie na základě opakované

⁹¹*Annual report 2012: Ethiopia*, 2012. [online]. [cit. 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/region/ethiopia/report-2012>.

⁹²*Annual report 2012: Ethiopia*, 2012. [online]. [cit. 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/region/ethiopia/report-2012>.

žádosti do Společenství přijata. Později byla Etiopie zakládajícím členem Organizace spojených národů a Organizace africké jednoty. Na stránkách MZV ČR se můžeme dočíst, že Etiopie s výjimkou Eritrei udržuje s okolními státy přátelské vztahy. Dokonce je západními evropskými státy a USA považována za významného spojence proti islámskému fundamentalismu. Což bývá kritiky často označováno jako důvod, proč není ze strany západního světa kladen větší důraz na dodržování lidských práv v zemi. Etiopská vláda naopak zneužívá sílícího strachu z útoků islamistů a pod záminkou vykonstruovaných procesů pronásleduje své odpůrce.

Za zmínku také stojí, že Etiopie v minulých letech přistoupila k řadě mezinárodních lidskoprávních dohod⁹³, vláda však nijak zásadně nelpí na jejich dodržování a sama v některých ohledech vyjadřuje značnou neochotu se těmito mezinárodními úmluvám přizpůsobit. Vymahatelnost lidských práv je v dnešní Etiopii do značné míry velmi omezená.

Celkové hodnocení Etiopie na žebříčku zhroucených států se zlepšuje. Ekonomové mají pozitivní očekávání do budoucna a věří v rozvoj etiopského hospodářství. Etiopská ekonomika je kromě západních investorů podporována zejména investicemi z Číny a Indie. Přesto musí Etiopie řešit problém potravinové krize a nápor uprchlíků z okolních států. Ve většině hodnocených oblastí v Indexu zhroucených států Etiopie získala lepší hodnocení než v předchozích letech. Problémem nadále zůstává soužití náboženských skupin a přístup ke vzdělání a sociálním službám. I přes demokratické tendence zůstává nadále problémem vysoká míra korupce a výrazné zvyhodňování elit.

Dalším etiopským problémem jsou nejen političtí, ale také environmentální uprchlíci⁹⁴. Robert Stojanov ze společnosti Člověk v tísní říká: „Zásadním problémem je, že pojem environmentální uprchlík neodpovídá mezinárodním konvencím. Lidé, kteří se snaží uniknout hladu nebo utíkají před dlouhodobým suchem či povodněmi, proto nemají nárok na azyl ani na potřebnou ochranu. Vzhledem ke složitosti problému a nezájmu mezinárodního společenství dokonce ani neexistují statistiky, které by dokumentovaly skutečný rozsah tohoto

⁹³Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace (1966): přistoupení k dohodě 23. 06. 1976; Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966): přistoupení k dohodě 11. 06. 1993; Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (1966): přistoupení k dohodě 11. 06. 1993; Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984): přistoupení k dohodě 14. 03. 1994; Úmluva o právech dítěte (1989): přistoupení k dohodě 14. 05. 1991
Amnesty International – Lidská práva, 2013. *Mapa lidskoprávních úmluv ve světě*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete](http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete).

⁹⁴Country of Origin Research and Information (CORI), *CORI Country Report: Ethiopia*, January 2010, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b9e03f92.html> [accessed 8 April 2013].

fenoménu. V roce 1995 se odhadovalo, že se na světě pohybuje kolem 25 milionů environmentálních uprchlíků.⁹⁵

Jeden z největších problémů tohoto regionu spatřuji v přístupu zahraničních velmocí k nastalé situaci v zemi. Množství zahraniční humanitární pomoci spíše nahrává vládnoucím elitám a značí zájem zahraničních subjektů o udržení strategického partnerství. Etiopie je v mnoha případech geograficky chápána jako most mezi východem a západem, islámem a křesťanstvím. Humanitární a rozvojová pomoc tak ze strany západu do Etiopie putuje, aniž by bylo dohlíženo, zda opravdu dorazí do rukou potřebných nebo se jen stane nástrojem vládnoucího režimu a bez dalších požadavků na rozvoj demokratické společnosti a dodržování lidských práv. To by naopak mělo být jedním ze základních požadavků západní humanitární pomoci a rozvojové spolupráce.

Etiopská vláda nadále není schopná samostatně zajistit služby v oblasti zdravotnictví a školství. Často je tedy obyvatelstvo odkázáno na zahraniční pomoc, jejíž součástí je i Česká republika, která si zvolila Etiopii jako prioritní zemi v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce. České projekty se v Etiopii věnují zejména zemědělství, zásobování vodou, sanacím a vzdělávání.⁹⁶ Paradoxem zůstává, že žádné z projektů nejsou zaměřeny na podporu rozvoje občanské společnosti a dodržování lidských práv. Zahraniční nevládní organizace, které chtějí vykonávat v Etiopii humanitární či rozvojovou činnost musejí být registrovány na příslušném úřadě (BoFED – Oromya Bureau of Finance and Economic Development) a v rámci této registrace musejí ohlásit aktivity, kterým se budou v zemi věnovat. Jan Faltus, koordinátor etiopské mise organizace Člověk v tísni uvedl, že organizace zabývající se lidskými právy jako je například Amnesty International nebo HRW mívají se získáním povolení problémy.⁹⁷

Mezi další české humanitární organizace, které v Etiopii působí, patří Charita ČR. I ta se potýká s přísnými regulemi a vládními nařízeními v zemi. Charita ČR v Etiopii spolupracuje s místním Úřadem koordinace sociální oblasti a rozvoje Etiopské katolické církve (*Ethiopian Catholic Church Social and Development Coordination Office*) a díky

⁹⁵STOJANOV, Robert. Společnost Člověk v tísni. *Afričané utíkají před suchem*, 2006. [online].[cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://www.infoservis.net/art.php?id=1069233876](http://www.infoservis.net/art.php?id=1069233876).

⁹⁶Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Etiopie*. [online]. [cit. 5. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/e_tiopie/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/e_tiopie/).

⁹⁷Emailová komunikace s Janem Faltusem z 2. 5. 2013, jan.faltus@pinf.cz.

spolupráci s místním partnerem nemusí překonávat tolik překážek jako jiné zahraniční organizace.⁹⁸

Stejně jako v dalších rozvojových zemích je v Etiopii při spolupráci na místní i mezinárodní úrovni kladen důraz na znalost místního prostředí a tradic. Přesto se v projektových zprávách nedočteme příliš mnoho o tom, jak působení zahraniční organizace v Etiopii reflektuje například duchovní hodnoty místního obyvatelstva. Dle mého názoru neprojevují zahraniční organizace působící v Etiopii dostatek pochopení pro historické souvislosti a zejména nepovažují za dostatečně významnou znalost místní kultury a náboženství. Věřím, že kdyby v realizaci rozvojových a humanitárních projektů byl brán větší zřetel na tradice a duchovní potřeby obyvatelstva, mohlo by to vést k větším úspěchům při implementaci těchto projektů. Na dopadu nedostatečné znalosti kultury místního obyvatelstva upozorním i v případě dalších zemí Afrického rohu.

⁹⁸ Charita Česká republika, *Jak se Charitě pracuje v Etiopii*. [online]. [cit. 5. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://caritasczech.org/kde-pusobime/afrika/etiopie/jak-se-charite-cr-pracuje-v-etiopii/](http://caritasczech.org/kde-pusobime/afrika/etiopie/jak-se-charite-cr-pracuje-v-etiopii/).

4. ERITREA

Eritrea, oficiálním názvem Eritrejský stát, zaujímá na mapě Afriky strategickou polohu. Právě kvůli své poloze se v historii stala předmětem zájmu Etiopie, některých arabských států, ale i evropských koloniálních velmocí jako je Velká Británie a Itálie. Dodnes Eritrea vlastní dvě mezinárodně významná přístavní města v Rudém moři a to Masawu a Asab. Eritrejský stát sousedí s Etiopií, Jižním Súdánem a Džibutskem. Dějiny Eritrei jsou úzce spjaty s historií Etiopie, jejíž součástí byla Eritrea s několika přestávkami do roku 1993. Poté si její obyvatelé, po několik desítek let trvající válce, v referendu odhlasovali nezávislost. Dlouhou dobu byla Eritrea nesrovnatelně vyspělejší než feudální Etiopie – měla výbornou infrastrukturu, což usnadňovalo mobilitu obyvatel a jejich přístup k informacím. Také proto byla pochopitelná nevole eritrejského obyvatelstva, když byla Eritrea v novodobých dějinách znovu připojena k Etiopii, kterou Eritrejci vnímali jako zaostalou a zpomalující eritrejskou ekonomiku a celkový rozvoj.

Obyvatelstvo na území Eritrei bylo kúšitského, súdánského a západoasijského původu, smíchané s černošským a nově přichozím semitským obyvatelstvem.⁹⁹ Semité mezi obyvatelstvem, jež hovořilo kúšitsky, rozšířili svůj jazyk. V současné době žije v této pouštní zemi zhruba 6 milionů obyvatel – z toho 600 tisíc obyvatel má hlavní město Asmara.¹⁰⁰ Eritreu obývá devět etnických skupin. Nejpočetnějšími skupinami jsou Tigrinové (55 %) a Tigrejci¹⁰¹ (30 %). Mezi ostatními etnickými skupinami jsou: Saho (4 %), Kunama (2 %), Rashaida (2 %), Bilen (2 %) a kmen Afarů, Beni Nera, Amar (dohromady asi 5 %).¹⁰²

V současné době je Eritrea jedním z nejchudších států a dlouhodobě se potýká s autoritářským režimem v zemi. Dle odhadů se předpokládá, že téměř jeden milion Eritrejců žije v zahraničí. Velká část z nich žije v uprchlických táborech v okolních státech.¹⁰³

⁹⁹MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

¹⁰⁰Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Eritrea*. [online]. [cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/).

¹⁰¹K tomuto etniku patří i neblaze proslulý současný prezident Eritrejského státu Isaias Afwerki.

¹⁰²Central Intelligence Agency, 2013. *Eritrea*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html).

¹⁰³Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Eritrea*. [online]. [cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/).

4.1 Politický vývoj v zemi

V dubnu roku 1993 byla v rámci referenda vyhlášena nezávislost na Etiopii.¹⁰⁴ Etiopské nadvládě předcházela italská koloniální správa. Itálie však považovala Eritreu zejména za výhodnou vojenskou základnu a podobným způsobem ji i spravovala. Přesto do nástupu fašistického režimu v Itálii nebylo soužití místního obyvatelstva a Italů zásadně problematické. Po roce 1922 však došlo k několika represivním opatřením v rámci politiky segregace jako například znemožnění přístupu Eritrejců k vyšším funkcím. V roce 1941 se na dalších deset let vystřídal italská nadvláda s Britskou. Později OSN zvažovalo realizaci tzv. Bevin-Sforzova plánu, podle kterého měla být Eritrea rozdělena na západní, převážně muslimské oblasti, které by byly spojeny se Súdánem a na oblast eritrejské vysočiny s převahou křesťanského obyvatelstva, přičleněnou k Etiopii.¹⁰⁵ Nakonec byla v roce 1952 Eritrea připojena k Etiopii formou federace, což Eritrejcům poskytovalo vysokou míru autonomie v podobě vlastní ústavy, parlamentu a vlády. Postupně však docházelo k omezování Eritrejské autonomie, což v letech 1962 vedlo k vypuknutí Eritrejské války za nezávislost. Hlavním důvodem vzrůstající nespokojenosti Eritrejců bylo vyhlášení Eritrei za 14. provincii Etiopie. Dalším důvodem k nespokojenosti bylo nahrazení tigrajštiny a arabštiny ve školách etiopskou amharštinou.¹⁰⁶ Tato opatření rozpoutala vlnu emigrace a vznik Eritrejské osvobozené fronty pozdější Eritrejské lidové osvobozené fronty (EPLF – *Eritrean People's Liberation Front*). Pro emigraci se nejprve rozhodla muslimská část obyvatelstva a později jí následovali křesťanští separatisté. V roce 1974 byl svržen etiopský císař během komunistického převratu. Nepokoje na území Etiopie pozici eritrejských partyzánů ještě více posílily.¹⁰⁷ Snahy eritrejských separatistů vyvrcholily v devadesátých letech spoluprací *Eritrean People's Liberation Front* (EPLF) s *Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front* (EPRDF). V čele obou hnutí stáli budoucí vůdci Eritrei (Isaias Iferweki) a Etiopie (Males Zenawi).

¹⁰⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

¹⁰⁵ GEBRE-MEDHIN, Jordan. *Peasants and Nationalism in Eritrea: A Critique of Ethiopian Studies*. New Jersey: The Red sea press, 1989.

¹⁰⁶ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

¹⁰⁷ MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Nakladatelství Libri, 2005.

4.2 Právní systém

Nynější eritrejská vláda se vyznačuje autoritativním přístupem a absencí demokratických institucí.¹⁰⁸ V současné době je v zemi dodržována směs občanského práva, zvykového práva a islámského náboženského práva.¹⁰⁹ Zvykové právo má v zemi dlouhou tradici a v historii bylo uznáváno koloniálními velmocemi, které území Eritrei spravovaly.¹¹⁰ Právní systém v zemi má několik zdrojů, mezi které patří etiopské zákony¹¹¹ z doby před rozdělením a jejich právní úpravy po odtržení od Etiopie. Ústava, která by měla fungovat jako záruka občanských práv, byla přijata v květnu 1997¹¹². Momentálně je však její funkce spíše formální a její existence v praxi nijak nepřispívá k vymahatelnosti občanských práv Eritrejců. V ústavě je například zakotveno, že prezidentský mandát může být udělen maximálně dvakrát za sebou a to vždy na dobu pěti let. Současný prezident je ve své funkci od vyhlášení nezávislosti v roce 1993. Přestože ústava zaručuje pluralitu politických stran, tak ve skutečnosti je v lidovém shromáždění jediná státem povolená strana *People's Front for Democracy and Justice*. Soudní moc v Eritrei je slabá a nefunkční. Vrchní soud zanikl v roce 2001 poté, co byl vrchní soudce Teame Beyene propuštěn za kritiku současné vlády. V roce 1995 byly v Eritrei zřízeny speciální soudy vedené vojenskými důstojníky bez právního vzdělání. V minulých letech tyto soudy uvrhly do vězení množství osob bez řádného procesu a jejich rozhodnutí často podléhá zejména vůli prezidenta.¹¹³

¹⁰⁸Bartelsmann Stiftung Foundation, *Eritrea County Report*. 2012. [online].[cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.bartelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf](http://www.bartelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf).

¹⁰⁹Central Intelligence Agency. *Eritrea*. [online]. [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html](http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html).

¹¹⁰DIRAR, Luwam; TESFAGABIR, Kibrom. Introduction to Eritreian legal system and research. 2011. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.nyulawglobal.org/globalex/Eritrea.htm#introduction](http://www.nyulawglobal.org/globalex/Eritrea.htm#introduction).

¹¹¹Zejména etiopský zákoník z roku 1957. The Voice of the Martyrs Canada. *Eritrea*. 2013. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.persecution.net/er-2009-08-05.htm](http://www.persecution.net/er-2009-08-05.htm).

¹¹²U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online].[cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹¹³Bartelsmann Stiftung Foundation, *Eritrea County Report*. 2012. [online].[cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.bartelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf](http://www.bartelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf).

4.3 Náboženské soužití a lidská práva

Oficiálně nejsou známy přesné počty věřících, kteří se v zemi hlásí k jednotlivým náboženským směrům. Dle odhadů, které uvádí americká vláda ve své zprávě¹¹⁴ z roku 2011, vyznává téměř polovina obyvatel Eritrei sunnitský islám, 30 % obyvatel se hlásí k Eritrejské ortodoxní církvi, která vznikla z Etiopské ortodoxní církve po odtržení Eritrei od Etiopie. Dalších 13 % připadá na zástupce římskokatolické církve a 5 % populace jsou adventisté sedmého dne, svědkové Jehovovi a vyznavači víry Bahá'í. Zbylé 2 % obyvatel jsou vyznavači tradičních domorodých náboženství. Muslimská populace se soustřeďuje v nížinách na východě a západě země – patří mezi ně zejména obchodníci a pastevci. Křesťanské komunity sídlí povětšinou na Etiopské vysočině.

Mezi povolené náboženství v Eritrei patří krom sunnitského islámu římskokatolická církev, Eritrejská pravoslavná církev a luterská církev. Přesto je činnost těchto církví státem monitorována. V roce 2002 byly vládou zakázány náboženské aktivity všech ostatních církví. Zástupci ostatních náboženských směrů byli zatýkáni, mučeni a nuceni vzdát se své víry. Nejvíce perzekuováni jsou v tomto ohledu svědci Jehovovi.¹¹⁵ Organizace The Voice of Martyrs¹¹⁶ a Open Doors¹¹⁷, které se zabývají pronásledováním obyvatel z náboženských důvodů, uvádějí ve svých zprávách z roku 2001 informace o zatýkání členů evangelické církve, Svědků Jehovových a dalších příslušníků státem neuznaných církví. Dle zprávy organizace Christian Solidarity World wide¹¹⁸

Stát dále zasahuje do aktivit církví, které jsou státem povolené. Například v roce 2005 byl sesazen a později i držen v domácím vězení pravoslavný patriarcha. Dále byl státem jmenován *mufťí* islámské komunity a další náboženští představitelé v nižších funkcích. Od roku 1993 dochází k zatýkání a věznění studentů a učitelů z náboženských důvodů. V oficiálních vyjádřeních Eritrejské vlády jsou tato fakta popírána.¹¹⁹

¹¹⁴U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹¹⁵Human Rights Watch. *World Report 2012: Eritrea*. 2012. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-eritrea](http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-eritrea).

¹¹⁶The Voice of the Martyrs Canada. *Eritrea*. 2013. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.persecution.net/er-2009-08-05.htm](http://www.persecution.net/er-2009-08-05.htm).

¹¹⁷Open Doors, 2013. *Persecuted Christian – Eritrea*. 2013 [online]. [cit. 2. 4. 2013]. Dostupné z [www: http://www.opendoors.org.za/eng/persecuted_christians/wwwl_2013/eritrea/](http://www.opendoors.org.za/eng/persecuted_christians/wwwl_2013/eritrea/).

¹¹⁸Christian Solidarity World wide. *Religious freedom in Eritrea*. 2009.[online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=156](http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=156).

¹¹⁹Bartelsmann Stiftung Foundation, *Eritrea County Report*. 2012. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf](http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf).

Náboženská svoboda není vládou respektována v praxi ani vládními předpisy. Navíc vláda doposud neschválila registraci církví, které formální požadavky na registraci splnily. Souhlas s registrací církve je udělen formou podpisu prezidenta. V rámci žádosti o registraci musí náboženské hnutí doložit množství dokumentů, například jmenný seznam zástupců a jejich osobní data.¹²⁰ Vzhledem k současné situaci v zemi panují mezi věřícími oprávněné obavy o zneužití těchto informací v jejich neprospěch. Velmi důsledně vláda také monitoruje financování náboženských organizací a to zejména v případě zahraničních sponzorů. Náboženským organizacím není dovoleno angažovat se v politických otázkách a také je omezeno právo náboženských médií psát o politických tématech.¹²¹ Soukromý tisk byl zrušen v roce 2001, od té doby je televize a rozhlas jediným zdrojem informací a přesto jsou tato média pod silnou cenzurou. Zejména informace o zahraničním dění jsou velmi omezeny.

Kritizován je systém povinné vojenské služby (*sawa*) pro muže i ženy, který přímo navazuje na poslední ročník střední školy. Ten, kdo by se rozhodl nástupu vyhnout, riskuje vězení a krom sebe uvrhne do nepříjemné životní situace i celou rodinu. Nástup žen do výkonu vojenské služby odmítají z náboženských důvodů některé muslimské komunity i další věřící. Následkem těchto opatření se rozhodlo mnoho Eritrejců, zejména mladých, lidí opustit vlast.

V případě porušení zákazu shromažďování může věřícím hrozit věznění v drsných podmínkách bez nároku na spravedlivý soud. Neobvyklé není ani mučení s následky smrti. Také bylo u zástupců náboženských organizací shledáno během věznění přísnější zacházení oproti ostatním vězňům.¹²² V současné době je těžké odhadovat počty náboženských vězňů, některé z odhadů hovoří o 2 – 3 tisících vězněných zástupcích neregistrovaných církví. Zpráva americké vlády *International Religious Freedom Report 2011*¹²³ uvádí, že na základě diskriminace skupin věřících byla Eritrea v roce 2009 zařazena na seznam zemí, které vyvolávají zvláštní obavy z důvodu porušování náboženské svobody (*International Religious Freedom Act for particularly severe violations of religious freedom*).

Dokonce ani existence občanských organizací není přípustná. Náboženským organizacím je konfiskován majetek. Zřetelné jsou vyšší sankce vůči Svědkům Jehovovým a to zejména v případě nesplnění povinné vojenské služby. Známý jsou případy zabavení

¹²⁰U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹²¹U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹²²U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹²³U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

osobních dokladů, živnostenských listů, odepření vydání víz či neschválení uzavření manželství.¹²⁴

4.4 Mezinárodní vztahy

Ministerstvo zahraničních věcí ČR na svých stránkách uvádí, že se doposud náboženské spory v zemi nevyskytovaly, ale začínají se nyní objevovat útoky proti křesťanům.¹²⁵ Na stránkách MZV nenalezneme více informací o porušování svobody náboženského vyznání, které je místní vládou již několik let praktikováno a dlouhodobě tak dochází pronásledování, mučení a věznění věřících.

Eritrejská vláda po získání nezávislosti přistoupila k několika lidskoprávním úmluvám. Za zmínku stojí Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (Eritrea přistoupila 5. 9. 1995), která není dodržována a ženy jsou v Eritrei častými oběťmi násilí. Mnohé případy diskriminace žen se odehrávají v rámci výkonu povinné vojenské služby. V letech 2001 a 2002 pak byly přijaty tyto mezinárodní úmluvy: Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Zejména u posledních dvou zmíněných dokumentů dochází k jejich výraznému porušování. Krátce po získání nezávislosti se Eritrea stala členem OSN. Považuji za důležité na tomto místě připomenout, že členství v OSN je podmíněno souhlasem vlády s Chartou OSN a dále dle druhého článku „žádné ustanovení této Charty nedává Organizaci spojených národů právo, aby zasahovala do věcí, které podstatně patří do vnitřní pravomoci kteréhokoli státu, ani nezavazuje členy, aby takové věci podrobovali řešení podle této Charty; tato zásada však nebrání, aby se použilo donucovacích opatření podle kapitoly VII.“¹²⁶ V rámci donucovacích opatření byly v roce 2010 Radou EU nařízeny omezující sankce proti Eritrei zakazující technickou pomoc, výcvik či jiné služby v oblasti vojenské činnosti.¹²⁷ Zpráva Social Watch:

¹²⁴U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹²⁵Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Eritrea*. 2012. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/).

¹²⁶Organizace spojených národů. *Charta organizace spojených národů a statut mezinárodního soudního dvora*. 2005. [online]. [cit. 8.3.2013]. Dostupné z [www: http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf](http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf).

¹²⁷Ministerstvo financí České republiky. *Úřední věstník Evropské Unie*. 27. 7. 2010. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narizeni_Rady_667.pdf](http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narizeni_Rady_667.pdf).

Po pádu čas na změnu¹²⁸ se zmiňuje o nespokojenosti mezinárodních organizací zabývajících se ochranou lidských práv s rozhodnutím Evropské Unie poskytnout Eritrei rozvojovou pomoc v hodnotě 122 milionů eur. „Vložení tak velkého finančního obnosu do rukou vlády, která má jednu z nejhorších pověstí na světě ve věci porušování lidských práv, navíc vysílá do světa zcela nevhodnou zprávu“ uvádí text.¹²⁹

Jedním z nejzávažnějších přestupků eritrejské vlády proti lidským právům jsou formy moderního otroctví, které jsou v zemi tolerovány. V roce 2011 se Eritrea dostala na černou listinu států¹³⁰, které se dostatečně neangažují v boji proti novodobému otroctví. Novodobé otroctví je charakteristické vykořisťováním a dalšími metodami, kterými je zotročená osoba pod kontrolou svého vykořisťovatele. V případě Eritrejského obyvatelstva se na tomto vykořisťování podílí zejména stát, který ve svých službách zneužívá občany jako levnou pracovní sílu. Podle UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*) pod vlivem těchto okolností zemi opustilo téměř 5 % obyvatel a to zejména mladých lidí, kteří nyní žijí v uprchlických táborech v okolních státech. Výjimkou nejsou ani děti bez doprovodu rodičů. V minulých letech byly také odhaleny vazby státních úředníků na pašeráky, kteří převáželi uprchlíky.

Mnohá povolení v Eritrei uděluje Úřad pro náboženské otázky (*Office of Religious Affairs*), který má právo občany na místě zatknout v případě podezření z účasti v některé ze zakázaných náboženských organizací.¹³¹ V případě, že občan Eritrei žádá o udělení výjezdního víza, musí označit svou náboženskou příslušnost. Získání výjezdního víza je často podmíněné absolvováním již zmiňovaného povinného vojenského výcviku.¹³²

V žebříčku zhroucených států se Eritrea umístila na 23. místě, tedy hned za Severní Koreou, ke které je často přirovnávána. O dlouhodobě zhoršující se situaci v zemi také vypovídá, že se Eritrea každým rokem posouvá na žebříčku zhroucených států výš, tedy směrem k vyšší nestabilitě ve všech vyhodnocovaných oblastech.

¹²⁸ Zpráva Social Watch 2010: po pádu čas na změnu : průběžná zpráva o globálním vývoji v oblasti vymýcení chudoby a genderové spravedlnosti. Praha: Ekumenická akademie Praha, 2010.

¹²⁹ Zpráva Social Watch 2010: po pádu čas na změnu: průběžná zpráva o globálním vývoji v oblasti vymýcení chudoby a genderové spravedlnosti. Praha: Ekumenická akademie Praha, 2010. s. 64.

¹³⁰ Trafficking in Persons Report 2007. U.S. Department of State, 2008. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf](http://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf).

¹³¹ U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

¹³² U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm](http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm).

5. SOMÁLSKO

V Somálské demokratické republice žije téměř deset milionů obyvatel.¹³³ Tato hladem a válkami zmítaná země je ukázkovým příkladem zhrouceného státu s absencí místní vlády. Situace v zemi se dlouhodobě nezlepšuje a v Indexu zhroucených států se Somálsko od roku 2007 umístilo vždy na prvním místě.

Somálsko se nachází na Somálském poloostrově a sousedí s Keňou, Džibutskem a Etiopií. Centrem bylo vždy hlavní město Mogadišo, které leží na pobřeží Indického oceánu. Oblast dnešního Somálska byla kolébkou svahilské civilizace¹³⁴, která vznikla podivuhodnou fúzí afrických a arabských prvků a přinesla s sebou oživení obchodu.¹³⁵ V sedmém století dochází k islamizaci země a od 16. stol. se toto území stává středem zájmu koloniálních velmocí a to až do roku 1960, kdy vzniká svobodná republika Spojené Somálsko. Somálsko stejně jako později Etiopie neuniklo sovětskému vlivu a v duchu levicové totalitní vlády bylo řízeno do první poloviny 70. let pod vedením generála Muhammada Said Barrého. Vlivem dlouhodobých konfliktů v podobě klanů o moc nastává politická i hospodářská krize, která vyústila v občanskou válku a konflikt s Etiopií. Ekonomický propad Somálska nastal i v důsledku období extrémního sucha a následné humanitární krize.

Vojenská mise OSN vyslaná v devadesátých letech 20. stol. do Somálska skončila neúspěšně a Somálsko nadále zůstává bez vyhlídky na zlepšení situace. Somálsko se tak stává zemí bez zájmu zahraniční investorů a zahraničních politik, dlouholetý konflikt přestává být i pro západní média zajímavý a tak se Somálsko stává zemí, před kterou svět zavírá oči.

Naprostá většina (99,9 %) somálského obyvatelstva jsou muslimové, ale sporadicky se můžeme setkat i s křesťanstvím. Dle prozatímní ústavy je islám oficiálním náboženstvím. Podle odhadů tvoří 85 % obyvatel Somálci. Je však těžké odhadovat současné údaje o obyvatelích Somálska, vzhledem k vysokému počtu uprchlíků a migraci kmenů v rámci Afrického rohu, poslední sčítání lidu organizované vládou navíc proběhlo téměř před čtyřiceti lety.¹³⁶ „Země se vyznačuje vysokým stupněm homogenity obyvatelstva, které je téměř

¹³³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2013. *Somálsko*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/).

¹³⁴ Název je odvozen z arabského termínu, který znamená „lidé z pobřeží.“

RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s. 2011.

¹³⁵ RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s. 2011.

¹³⁶ Central Intelligence Agency, 2013. *Somalia*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html).

výlučně somálského původu, sdílí společný jazyk, náboženství a kulturní tradice. Představuje tak jednu z největších etnických skupin v Africe,“ uvádí Urbanovská.¹³⁷

5.1 Politický vývoj v zemi

Ve starověku bylo území dnešního Somálska pod vlivem Egypta a Aksumské říše. V sedmém století pak začal být patrný vliv arabských kmenů a došlo k postupné islamizaci země. Později přišly i další kmeny z jižní Arábie a oblasti Perského zálivu. Zejména smíšené sňatky mezi původními obyvateli a muslimskými migranty pomohly upevnit vztahy mezi místními obyvateli a nově příchozí muslimskou komunitou. Mogadišu se v tomto období stalo významným centrem obchodu díky poptávce po zlatu a slonovině.¹³⁸ V období 13.–16. století zde začínají vznikat arabské sultanáty, z nichž nejvýznamnějším byl sultanát Adal. Od šestnáctého století se na území Somálska vystřídal vliv Portugalců, Francouzů, Italů a Britů. V letech 1888–1889 bylo území Somálska rozděleno mezi tři evropské mocnosti: Anglii, Francii a Itálii, poslední jmenovaná vytvořila protektorát v centrální části Somálska. V následujících letech se také oddělilo Francouzské Somálsko později zvané Džibutsko. Současně došlo k protibritskému povstání, které upevnilo italskou moc v zemi. Italská moc posilovala zejména v první polovině 20. století, respektive do roku 1941, kdy bylo zpět dobyto Britské Somálsko a obsazeno Italské Somálsko pod britskou správou. V roce 1950 došlo k vyhlášení Italského Somálska poručenským územím pod italskou správou a následně v roce 1956 toto území získalo vnitřní autonomii. V roce 1960 získává Somálsko nezávislost a také se stává členem OSN.¹³⁹

Spojená republika Somálsko v čele s prezidentem Adenem Abdullahem Osmanem Daarem od počátku zažívala období konfliktů se sousedními zeměmi (Etiopie, Keňa). A ani po roce 1967, kdy byl zvolen nový prezident Abdi Rašid Alí Šermarke, se situace nijak výrazně nezlepšila (s výjimkou urovnání konfliktu s Keňou). Dva roky po svém zvolení byl prezident během politického převratu zabit a k moci se dostal generál Mohammad Said Barré, který se se svou diktaturou udržel u moci do roku 1991. Za jeho totalitní diktatury bylo rozpuštěno národní shromáždění, zakázány ostatní politické strany a znárodněno

¹³⁷URBANOVSÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2). s. 29.

¹³⁸RIED, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011.

¹³⁹Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Somálsko*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-soma.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-soma.php).

hospodářství.¹⁴⁰ Na základě úzkých vztahů se SSSR (Svaz sovětských socialistických republik) došlo k vyhlášení socialistické republiky (zachyceno v revizi ústavy z roku 1976) a také dochází k orientaci na arabské státy (1974 se Somálsko stalo členem Arabské ligy). Vliv islámu v zemi nadále sílí, ale později dochází k odklonu od socialismu a Somálsko se začíná přiklánět k politice USA. Stále roste napětí mezi klany a Somálsko je prakticky rozdělené na území jimi ovládaná. Větší změny přináší až konec 80. let, kdy došlo k upevnění politického pluralismu v ústavě a dále byl svržen politický vůdce Barré, který se snažil nabourat tradiční klanové struktury.¹⁴¹ Na území bývalého britského Somálska je vyhlášena samostatná republika Somaliland, která byla na místní poměry stabilní až do roku 1995, kdy došlo k nepokojům ohledně vytvoření federace se zbytkem země.

Pokusem o nastolení pořádku v zemi byla neúspěšná mírová mise OSN UNISOM II. (*United Nations Operation in Somalia*).¹⁴² „Strategie UNOSOM II vycházela z možnosti použít donucovací opatření, avšak o poznání menší pozornost věnovala klíčovému získání důvěry samotných Somálců. Vojáci navíc nebyli připraveni na realitu Somálska, neznali místní tradice, zvyky a historii, takže působili jako ‚slon v porcelánu‘ (Šulc, 2005, s.14). Byla přijata řada rozhodnutí preferujících jednu ze stran konfliktu, čímž došlo k narušení nestrannosti OSN,“ píše Jana Urbanovská.¹⁴³ Navíc jednotky OSN vstupovaly do ozbrojeného konfliktu, kde ani jedna z nepřátelených stran neměla zájem na spolupráci s OSN.¹⁴⁴ Fatální neúspěch mise měl pak vliv na další politiku misí OSN, která se řídila heslem „nikdy další Somálsko“ a ve svém důsledku dopustila svou pasivitou krveprolití ve Rwandě, ke kterému došlo o rok později. Mise UNISOM, UNITAF (*Unified Task Force*) a UNISOM II. byli motivovány úsilím OSN utiшит konflikt a přivést z nepřátelené strany

¹⁴⁰ Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Somálsko*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-soma.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-soma.php).

¹⁴¹ URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2).

¹⁴² Rezolucí Rady bezpečnosti z dubna 1992 byla ustavena operace UNOSOM s úkolem monitorovat příměří v hlavním městě Mogadišo, chránit příslušníky a zařízení OSN v přístavech a letištích v Mogadišu a eskortovat dodávky humanitární pomoci z těchto míst do distribučních středisek ve městě a v jeho blízkém okolí. Později byla mise posílána o UNITAF, která byla nahrazena UNOSOM II.

URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2).

¹⁴³ URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2). s. 31.

¹⁴⁴ ŠULC, František. *Mír s OSN nebo bez ní?* Mezinárodní vztahy. 9/2005. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2005/MP092005.pdf](http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2005/MP092005.pdf).

k jednacímu stolu.¹⁴⁵ Jako argument pro vyslání mise UNITAF sloužila již zmíněná sedmá kapitola Charty OSN (viz. info z kapitoly Eritrea). Jana Urbanovská píše: „V okamžiku odchodu posledních jednotek OSN ze Somálska však znepřátelené strany nebyly o nic blíže k dohodě než dříve. Události v Somálsku tak vedly k dlouhodobému poškození mezinárodní důvěry v operace Organizace spojených národů.“¹⁴⁶

V Somálsku nadále dochází k boji o moc mezi jednotlivými klany a podpisy mírových dohod se střídají s lokálními nepokoji. Jako úspěch je možné označit vytvoření parlamentu v roce 2004.

5.2 Právní systém

V Somálsku je uplatňována kombinace civilního práva, islámského práva a zvykového práva v podobě práva *xeer*. Absence formálního soudního systému způsobuje, že se většina regionů vrátila k tradičnímu somálskému zvykovému právu nebo k islámskému právu šarí'a.¹⁴⁷ *Xeer* je forma práva, která v Somálsku funguje po staletí jako právní systém nomádů, který se udržel po dobu občanských válek a období bezpráví. Jelikož stát byl tím, kdo se podílel na porušování lidských práv a soudní líčení byla často politicky motivovaná, tak se alternativní právní přístupy jevily jako vhodné řešení.¹⁴⁸ „Ve městech jako je Mogadišu se aplikovalo spíše islámské právo šarí'a a soudy, které se od sebe výrazně lišily zejména stupněm religiozity. Většinou v nich společně pracovali klanový starší a duchovní vůdci, kteří si platili vlastní milice, aby vykonávaly jejich rozsudky,“ dodává Ondřej Šimon.¹⁴⁹ S islámskými soudy se můžeme setkat od devadesátých let, kdy vznikaly v reakci na nefungující právní systém v zemi. Islámské soudy, krom soudnictví, zastávaly v místě své působnosti řadu dalších funkcí jako například vzdělávání, zdravotní péči a dohled nad

¹⁴⁵ RADĚJ, Tomáš. *Somálsko: občanská válka a kolaps státu*. In URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2>.

¹⁴⁶ URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2>. s.31.

¹⁴⁷ Central Intelligence Agency. *Somalia*, 2013. [online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>

¹⁴⁸ LOMBARD, Luisa. *How Somalia's aged tribal justice system keeps the peace in a country known for chaos*. Legal Affairs. [online]. [cit. 11. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.legalaffairs.org/prINTERfriendly.msp?id=891>.

¹⁴⁹ ŠIMON, Ondřej, 2010. *Vývoj Somálska po roce 1990: 4. Post-intervenční vývoj Somálska a pokusy o obnovení státu*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné z www: http://www.valka.cz/clanek_13607.html.

bezpečnostní situací. V roce 1999 se aktivity islámských soudů spojily v Unii islámských soudů (*ICU – Islamic Courts Union*).

Aktivity ICU důsledně monitorovala vláda USA a Etiopie. Američané se obávali hlavně možných vazeb ICU na hnutí *al-Káida*. Zejména vyjádření Usámy bin Ládina, ve kterém podpořil ICU a vyzval k vytvoření islámského státu,¹⁵⁰ nepřineslo v mezinárodním společenství mnoho důvěry v ICU. Unie islámských soudů měla nepochybně politických charakter a získala podporu u většiny obyvatel, kteří byli nespokojeni s Prozatímní federální vládou (TGF – *Transitional Federal Government*).

„Bezpečnostní situace na území ICU se bezesporu zlepšila a islám výrazně přispěl jako jednotící mírový prvek mezi klaný.¹⁵¹ Na druhou stranu radikálové, inspirovaní saúdskými wahábijy a somálskými derviši, rozdmýchávali i nové konflikty striktním uplatňováním práva šari‘a i na venkově, potíráním obchodu s qaatem a nucením žen zahalovat se úplně, což šlo proti tradičním somálským zvyklostem. Na veřejnosti bylo zakázáno tančit, zpívat, sledovat noční televizní fotbalové přenosy a zavíraly se kina.¹⁵² Spekuluje se o podstatě těchto opatření a existují námitky, že zákazy nesouvisely s extremismem, nýbrž se snažily pouze zvýšit bezpečnost ve městech, omezit noční kriminalitu a přimět děti, aby více chodili do školy, a ne jinam,“ tvrdí Šimon s odkazem na další autory.¹⁵³

O celkovém přínosu ICU pro Somálsko je nyní možné jen diskutovat, protože v důsledku konfliktu s Etiopií, která podporovala Prozatímní federální vládu, byly ICU rozpuštěny v roce 2006.

5.3 Náboženské soužití a lidská práva

Jak již bylo zmíněno: obyvatelstvo Somálska je velmi homogenní skupinou co se týká etnického a náboženského složení. K ztrátě jednoty dochází na úrovni klanů – členové jednotlivých klanů se silně identifikují s postavou dávného předka, která je významná pro

¹⁵⁰ Human Rights Watch. 2007. *Shell-Shocked*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.hrw.org/reports/2007/08/12/shell-shocked](http://www.hrw.org/reports/2007/08/12/shell-shocked).

¹⁵¹ ŠIMON, Ondřej, 2010. *Vývoj Somálska po roce 1990: 4. Post-intervenční vývoj Somálska a pokusy o obnovení státu*. [online]. [cit. 14. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.valka.cz/clanek_13607.html](http://www.valka.cz/clanek_13607.html).

¹⁵² Lewis, I. M. *Understanding Somalia and Somaliland* In ŠIMON, Ondřej, 2010. *Vývoj Somálska po roce 1990: 4. Post-intervenční vývoj Somálska a pokusy o obnovení státu*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.valka.cz/clanek_13607.html](http://www.valka.cz/clanek_13607.html).

¹⁵³ Dagne, T. *Somalia: Current Conditions and Prospects for a Lasting Peace*, s.7. In ŠIMON, Ondřej, 2010. *Vývoj Somálska po roce 1990: 4. Post-intervenční vývoj Somálska a pokusy o obnovení státu*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.valka.cz/clanek_13607.html](http://www.valka.cz/clanek_13607.html).

jejich sebeurčení. „Klan je podobný rodu s tím rozdílem, že členové klanu věří, že mají společného předka, ale nemohou ho ověřit či podložit genealogickými údaji. Často se může jednat o bájnou postavu,“ jak uvádí Murphy ve svém Úvodu do sociální antropologie.¹⁵⁴ Somálské klany jsou patrilineární. A je velmi důležité hned na počátku zmínit, že se mohou vyskytovat výrazné rozdíly v klanových strukturách u společenství žijících nomádských způsobem života (jedná se zhruba o 60 % populace) a klany žijícími na pobřeží, které se zde věnují zemědělství.¹⁵⁵

Klan je zodpovědný za jednání svých členů. Jednotliví členové se zase výrazně identifikují se zájmy svého klanu v oblasti práva a bezpečnosti. Zájmy kolektivní v tomto případě stojí nad zájmy individuálními. O nabourání těchto struktur se pokusil diktátor Said Barré, aby zajistil centralizaci moci. K tomu mělo přispět sjednocení jazyka a zrušení klanové příslušnosti vůbec. Na druhou stranu za jeho vlády docházelo k výraznému zvýhodňování klanů jemu blízkých a utlačování ostatních.

V současné době jsou v Somálsku čtyři hlavní kmenové rodiny: Darod, Dir, Hawiye a Rahanweyn, které ovládají společenské a politické dění.¹⁵⁶ „Menšiny v zemi jsou tvořeny etnickými skupinami včetně Bantu, Benadiri, Gaboye nebo zaměstnaneckými skupinami a zahrnují také náboženské menšiny, např. křesťany. Všechny jsou opomíjeny a vyloučeny z hlavního dění navzdory tomu, že podle OSN dohromady tvoří jednu třetinu populace celé země,“ uvádí zpráva Minority report International Group.¹⁵⁷ Pro lepší představu klanové struktury v Somálsku přikládám nákres klanové struktury uvedený na obrázku na následující stránce.

¹⁵⁴MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004.

¹⁵⁵Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Clans in Somalia*, December 2009, available at: <http://www.refworld.org/docid/4b29f5e82.html> [accessed 29 April 2013] s. 7.

¹⁵⁶Minority Rights Group International, 2010. *Zapomenuté oběti občanské války z etnických a náboženských menšin v Somálsku – nová zpráva MRG (Czech)*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.minorityrights.org/?lid=10377](http://www.minorityrights.org/?lid=10377).

¹⁵⁷Minority Rights Group International, 2010. *Zapomenuté oběti občanské války z etnických a náboženských menšin v Somálsku – nová zpráva MRG (Czech)*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.minorityrights.org/?lid=10377](http://www.minorityrights.org/?lid=10377).

Obr. číslo 3.¹⁵⁸

Somálská společnost téměř v naprosté většině vyznává sunnitský islám. Lze předpokládat, že po mnoholetých občanských nepokojích může být víra jedním z mála faktorů, na základě kterých je možné spojovat somálskou společnost. Víra byla tím, co pomohlo lidem nalézt smysl svého utrpení v těžkém období, které ve své zemi prožívali. Praktikující muslimové často interpretovali prožité utrpení jako Boží trest za to, že sešli z „přímé stezky Pravdy.“ Řešením této situace je pro duchovní vůdce zejména v nalezení cesty zpět a budování společnosti na základních principech Koránu.¹⁵⁹

V době kdy selhal stát, se podíleli duchovní vůdci na výkonu soudnictví a bezpečnosti a stali se tak součástí sociálních a politických struktur. Na konci padesátých let byla ale situace poněkud odlišná, protože některé tradiční role duchovních vůdců převzali sekulární autority (zejména v oblasti vzdělávání a legislativy). Později se diktátor Said Barré rozhodl (po revoluci v roce 1969) sloučit principy vědeckého socialismu s principy Koránu. V praxi to vypadalo tak, že zakázal duchovním vůdcům angažovat se v politických otázkách.¹⁶⁰

Přestože Somálci vyznávají téměř výhradně islám, můžeme v jejich tradicích objevit rituály z doby předislámské a také víru v duchy zemřelých předků. Tyto rituály se pak výrazně regionálně liší, největší rozdíly panují na severu a na jihu země. Příkladem mohou být oslavy předků praktikované zejména na severu země či kolektivní přivolávání deště

¹⁵⁸KOSTNER, Jiří, *Systematická evidence konfliktů v tzv. Africkém rohu po roce 1960*, Bakalářská práce: Upraveno podle University of Texas Libraries: *Mapa etnik Somálska* a Wikipedia (anglická verze). Skutečná klanová struktura je mnohem složitější, komplikovanější a dále se větví do nižších úrovní (pozn.autora).

¹⁵⁹Library of Congress, 2010. *A Country Study: Somalia*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+so0061\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+so0061)).

¹⁶⁰Library of Congress, 2010. *A Country Study: Somalia*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+so0055\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+so0055)).

praktikované skupinami usazenými na jihu země.¹⁶¹ V Somálsku žije také křesťanská menšina a dle zpráv lidskoprávních organizací se její členové stávají častými oběťmi násilí.

“Krise v Somálsku není pouze krizí humanitární: jde o krizi lidských práv,” říká Michelle Kagari, zástupkyně ředitele Amnesty International pro Afriku.¹⁶² V Somálsku je dennodenně porušována řada lidských práv a jejich vymahatelnost je v zemi takřka nulová. Dovolat se svých práv je pro určité skupiny obyvatel takřka nemožné. Mezi znevýhodněné skupiny v přístupu k lidským právům patří zejména ženy, děti a menšiny. Jak jsem již uváděla: somálská společnost je vysoce homogenní a v důsledku toho se etnické a náboženské menšiny dostávají do role společenských odpadlíků. Těmto menšinám se nedostává ochrany zajištěné tradiční kmenovou strukturou. „Majoritní kmeny i nadále vylučují menšiny, včetně kmenů Bantu a Gagote, z politického, hospodářského a společenského života, odepírají jim lidská práva a dostupnost spravedlnosti a trestají páry, které vstupují do manželského svazku,” uvádí zpráva Minority Rights International Group.¹⁶³

V roce 2010 byly zaznamenány útoky islámských radikálů z hnutí *al-Šabáb* proti křesťanské menšině a zavádění nařízení omezující náboženské praktiky. Dle zprávy organizace Minority Right Group International s názvem “Bez nápravy: Zapomenuté menšiny v Somálsku”¹⁶⁴ je rizikem, že mezinárodní agentury ani OSN dosud nezahrnuly obavy o menšiny v Somálsku do svých programů. Organizace dále upozorňuje, že práva menšin nejsou zahrnuta v nové somálské ústavě.

Také práva žen jsou ve značné míře omezená. Weris Warsame, předsedkyně Sjedenocných somálských ženských organizací upozorňuje, že ženy nemají žádná práva. Například v případě jejich zabití je jejich život ohodnocen odškodněním ve výši poloviny velbloudů oproti životu muže. Dále zmiňuje, že dle práva *xeer* by měly být stanoveny tresty za znásilnění, které v praxi nejsou praktikovány.¹⁶⁵ Zpráva dále informuje o „přetrvávajícím

¹⁶¹Library of Congress, 2010. *A Country Study: Somalia*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+so0055\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+so0055)).

¹⁶²Amnesty International, 2011. *Somálsko: Děti v palebné linii*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii](http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii).

¹⁶³Minority Rights Group International, 2010. *Zapomenuté oběti občanské války z etnických a náboženských menšin v Somálsku – nová zpráva MRG (Czech)*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.minorityrights.org/?lid=10377](http://www.minorityrights.org/?lid=10377)

¹⁶⁴Minority Rights Group International, 2010. *Zapomenuté oběti občanské války z etnických a náboženských menšin v Somálsku – nová zpráva MRG (Czech)*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.minorityrights.org/?lid=10377](http://www.minorityrights.org/?lid=10377)

¹⁶⁵LOMBARD, Luisa. *How Somalia's aged tribal justice system keeps the peace in a country known for chaos*. Legal Affairs. [online]. [cit. 11. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.legalaffairs.org/printerfriendly.msp?id=891](http://www.legalaffairs.org/printerfriendly.msp?id=891).

modelu znásilňování žen z menšinových skupin, kterých se dopouštějí muži z majoritních skupin a někdy členové policie, armády či bezpečnostní služby v Puntlandu.“¹⁶⁶

Somálsko a USA jsou jediné dva státy světa, které dosud neratifikovaly Úmluvu o právech dítěte z roku 1989. Úmluva těmito dvěma státy nebyla přijata i přesto, že byla formulována velmi pečlivě, aby jí dle UNICEF: „mohly přijmout i státy na nižším stupni společenského vývoje.“¹⁶⁷ Jedním ze zásadních důvodů pro nepřijetí je definice dítěte dle této úmluvy. Dítětem se rozumí každá osoba ve věku do 18 let. Tato definice by nebyla slučitelná se somálským armádním systémem, kdy je osoba starší 16 let považována za způsobilou k výkonu vojenské služby.¹⁶⁸ Zpráva Amnesty International s názvem „V palebné linii: somálské děti ohrožovány útoky,“ se hovoří o množství dětí mladších 15 ti let, které jsou ozbrojenou opoziční skupinou *al-Šabáb* rekrutovány pro válečné účely. Dětský žoldák si dle informací pocházejících od UNICEF může vydělat zhruba 1,5 dolaru za den. „Somálská přechodná vláda je vedena na černé listině Spojených národů jako strana, která verbuje, zneužívá, zabíjí a mrzačí děti v ozbrojených konfliktech. Zavázala se k respektování práv dětí, ale zatím neučinila nic pro to, aby se skoncovalo s využíváním dětí v bojových akcích,“ vytýká Somálsku Amnesty International.¹⁶⁹

Nepříznivá bezpečnostní situace se odráží i na přístupu ke vzdělání a gramotnosti obyvatel, která v některých oblastech dosahuje méně než 25 %. Není neobvyklé, že jsou děti za účelem výcviku pro bojové akce unášeny přímo ze škol. Mnoho škol bylo také během válečných let zničeno. Dalším důvodem proč děti nemohou navštěvovat školy je jednoduše strach žáků a učitelů, že budou cestou do školy zabiti či zraněni.¹⁷⁰

5.4 Mezinárodní vztahy

Přestože, je Somálsko členským státem OSN a podepsalo řadu lidskoprávních úmluv (Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, Mezinárodní pakt

¹⁶⁶Minority Rights Group International, 2010. *Zapomenuté oběti občanské války z etnických a náboženských menšin v Somálsku – nová zpráva MRG (Czech)*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.minorityrights.org/?lid=10377](http://www.minorityrights.org/?lid=10377).

¹⁶⁷UNICEF Česká republika, 2013. *Práva dětí*. [online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime](http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime).

¹⁶⁸Central Intelligence Agency. *Somalia*, 2013. [online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html).

¹⁶⁹Amnesty International, 2011. *Somálsko: Děti v palebné linii*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii](http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii).

¹⁷⁰Amnesty International, 2011. *Somálsko: Děti v palebné linii*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii](http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii).

o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání¹⁷¹ není ze strany mezinárodního společenství vyvíjen tlak na jejich dodržování. To je jednak způsobeno absencí legitimní vlády, která by v mezinárodních otázkách mohla vystupovat, a dále důsledkem neúspěšné intervence OSN v devadesátých letech.

Přístup ke zdravotním službám v Somálsku je značně omezen. Stát není schopen tyto služby pokrýt a možnosti působení zahraničních nevládních organizací jsou také omezené vzhledem k bezpečnostní situaci v zemi. Většina obyvatel trpí nedostatkem pitné vody a 20 % vážným nedostatkem potravin. Hladomor si v předchozích letech vyžádal přes čtvrt milionu obětí (zprávy za rok 2011). V důsledku nedostatku potravin trpí velká část populace podvýživou a chorobami s ní spojenými. Nedostačující jsou také hygienické podmínky, které napomáhají šíření nemocí. V důsledku nedostatku potravin a bezpečnostní situaci v zemi dochází k migraci obyvatel. Somálci směřují do uprchlických táborů v Keni a Etiopii a ti, kteří nezvládnou překonat takovou vzdálenost, se přemísťují alespoň v rámci Somálska do bezpečnějších oblastí. Pro většinu z těch, kterým se podaří dostat za hranice země, stále není vyhráno: ženy se v uprchlických táborech stávají oběťmi sexuálního násilí a životní podmínky zde jsou nadále nevyhovující.

Jak již bylo řečeno, působnost zahraničních nevládních organizací v zemi je značně omezená. Navíc jsou místní ochránci lidských práv častými oběťmi násilí, stejně tak jako novináři, kteří se snaží informovat o neutěšené situaci v zemi. Přesto zde působí organizace, jako jsou Lékaři bez hranic a Human Right Watch. V zemi je ovšem poměrně znatelná neochota a obavy místních obyvatel ze spolupráce se západními organizacemi, vzhledem k předchozím zkušenostem, kdy spolupráce s organizacemi tohoto typu mnoho nového nepřinesla. Většina nevládních organizací distribuujících humanitární a potravinovou pomoc řeší dilema jak zprostředkovat potravinovou pomoc a léky k potřebným, aniž by došlo k jejich zabavení ozbrojenými milicemi.

¹⁷¹ Amnesty International – Lidská práva, 2013. *Mapa lidskoprávních úmluv ve světě*. [online]. [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete](http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete).

6. DŽIBUTSKO

Džibutský stát je nejmenší zemí Afrického rohu. V hlavním městě Džibuti žije 567 tisíc obyvatel z celkové téměř 800 tisícové populace. Džibutsko obklopují státy Eritrea, Etiopie a Somálsko. Džibutsko má strategickou polohu u 30 km širokého průlivu Bab-al-Mandab. Výhodnost spočívá zejména v těsné blízkosti nejrušnějších světových námořních tras, po kterých putuje zboží mezi Evropou, Asií a Středním Východem.¹⁷² Lodní náklad přepravovaný na těchto trasách je častým terčem útoků novodobých pirátů.

Džibutsko má dlouhodobé vazby na Francii a dodnes poskytuje vojenské základny pro Francouzskou cizineckou legii a příslušníkům amerických ozbrojených sil.¹⁷³ Dále zde mají základnu jednotky námořnictva Spolková republika Německo a Japonska.¹⁷⁴

Již ve starověku se území dnešního Džibutska obchodně propojilo s Arabským poloostrovem, ale také s Egyptem, Čínou a Indií. Oblast později ovládli omáňští imámové a následně zanzibarští sultáni. Počátky francouzské kolonizace se datují do roku 1862, kdy byl Francouzi zakoupen přístav Obok, což v roce 1896 vyvrcholilo vytvořením Francouzského somálského pobřeží (*Côte française des Somalis et Dépendences*). S výjimkou krátkého období, kdy území okupovali Italové (v letech 1940–1942), Francie spravovala území¹⁷⁵ až do roku 1977, kdy se v referendu rozhodlo o nezávislosti země.¹⁷⁶ Po vyhlášení referenda se stal prvním Džibutským prezidentem Hassan Gouled Aptidun, který zůstal u moci až do roku 1999, kdy byl donucen odstoupit. Po dobu jeho vlády se také odehrál válečný konflikt mezi Afary a Isy – dvěma nejsilnějšími etnickými skupinami v Džibutsku. Ani po odstoupení prezidenta Aptiduna nenastaly větší změny ve správě státu, jelikož ho vystřídal jeho synovec Ismael Omar Guelleh, který je u moci do dnešního dne.¹⁷⁷

Džibutské obyvatelstvo je především muslimské (94 % obyvatel) a rozděluje se na dvě většinová etnika a to na Afary (35 % populace), obývající severní části země a Isy

¹⁷²Central Intelligence Agency. 2013. *Djibouti*. [online]. [cit. 18. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dj.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dj.html).

¹⁷³Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2013. *Džibutsko*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/dzibuti](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/dzibuti).

¹⁷⁴Jedná se o jediný vojenský objekt mimo teritorium, který Japonsko provozuje od konce druhé světové války. Oficiální informační portál o NATO. 2011. *Džibutsko: jediná země, kde mají Japonci základnu*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z [www: http://www.natoaktual.cz/dzibutsko-jedina-zeme-kde-maji-japonci-zakladnu-f50-na_media.aspx?c=A110601_160140_na_media_m02](http://www.natoaktual.cz/dzibutsko-jedina-zeme-kde-maji-japonci-zakladnu-f50-na_media.aspx?c=A110601_160140_na_media_m02).

¹⁷⁵V letech 1967- 1977 se území nazývalo Francouzské území Afarů a Isů.

¹⁷⁶Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Džibutsko*. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php).

¹⁷⁷Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Džibutsko*. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php).

pocházejícími ze Somálska (60 % populace), kteří žijí zejména na jihu země.¹⁷⁸ Mezi ostatními obyvateli můžeme díky předchozím obchodním stykům a koloniální expanzi potkat zejména Francouze, Araby, Etiopany a Italy.¹⁷⁹ Obyvatelé Džibutska velmi intenzivně vnímají svou kmenovou příslušnost, což se v historii odrazilo v několika ozbrojených střetech. Dalším výrazným problémem je nekontrolovatelná migrace uprchlíků z okolních států. Ti dle odhadů mohou tvořit až 15 % obyvatelstva.¹⁸⁰

6.1 Politický vývoj v zemi

Vývoj politického klimatu v zemi se po získání nezávislosti v roce 1977 formoval pod vlivem boje o politickou moc dvou etnických skupin, Afarů a Isů. Džibutsko je dodnes významně ovlivněno vnímáním etnické a klanové příslušnosti svých obyvatel.¹⁸¹

V roce 1981 byl vyhlášen systém s jedné povolené strany Lidové shromáždění pro pokrok. Válečný konflikt na sebe nenechal dlouho čekat a Afarové, kteří jsou v Džibutsku menšinou, se v roce 1990 vzbouřili proti vládnoucím Isům. Výsledkem byla revize ústavy zejména v bodech, které by umožnily existenci opozičních stran. Nová ústava byla odhlasována v referendu v roce 1992. Občanská válka pak skončila o dva roky později s příslibem, že Afarská menšina se bude moci podílet na správě státu a do volebního systému budou zavedeny reformy. V roce 1993 se poprvé v historii uskutečnily prezidentské volby,¹⁸² kterých se účastnilo více kandidátů, ale opět byl zvolen Hassan Gouled Aptidum.¹⁸³

Za první svobodné volby v zemi jsou považovány volby po odstoupení prezidenta Gauleda v roce 1999. Po jeho odchodu z politiky byl zvolen jeho synovec Ismail Omar Guelleh a podepsána mírová dohoda se zbývajícími skupinami afarských rebelů. Za vlády

¹⁷⁸ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Džibutsko*. [online]. [cit. 9. 1. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/dzibuti](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/dzibuti).

¹⁷⁹ Central Intelligence Agency, 2013. *Ethiopia*. [online]. [cit. 9. 1. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dj.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dj.html).

¹⁸⁰ Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Džibutsko*. [online]. [cit. 9. 4. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php).

¹⁸¹ Freedom House, *Freedom in the World 2013 - Djibouti*, 16 March 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/51488f0d23.html> [accessed 25 April 2013].

¹⁸² Volby byli opozicí i zahraničními pozorovateli označeny za zfalšované.

¹⁸³ Freedom House, *Freedom in the World 2013 - Djibouti*, 16 March 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/51488f0d23.html> [accessed 25 April 2013].

současného prezidenta dochází ke kontrole médií i omezování opozičních stran a zvýšení napětí mezi Afary a Isy.¹⁸⁴

6.2 Právní systém

Soudní systém je založen na francouzském občanském zákoníku a v rodinných záležitostech se praktikuje islámské právo šari'a. Soudní systém v zemi je však nedokonalý a závislý na vládě. Známý jsou případy politicky motivovaného stíhání,¹⁸⁵ stíhání opozičních zástupců, novinářů a ochránců lidských práv.¹⁸⁶

Mezi diskriminované skupiny v zemi patří nepopíratelně ženy. Ženy jsou znevýhodňovány v přístupu ke vzdělání a pracovním příležitostem, další omezení se týkají dědictví a ostatních majetkových záležitostí a otázek rozvodového řízení. Častým tématem ochránců lidských práv je otázka ženské obřízky, která je v zemích Afrického rohu praktikována. Ženská obřízka¹⁸⁷ je v zemi oficiálně zakázaná, přesto je v některých částech země stále prováděna.¹⁸⁸ Mezi nejčastější důvody obřízky patří náboženské a kulturní zvyky. Obřízka je obvyklá v muslimských zemích Afriky, ale nejedná se o tradici, která by se týkala pouze muslimského obyvatelstva.

Současným problémem je zejména absence transparentních voleb. V roce 2010 přesvědčil prezident Národní shromáždění, aby ústava umožňovala jeho účast v dalších volbách.¹⁸⁹ Dalšími zřetelnými problémy je korupce a omezování svobody projevu. To vše živěné dlouhodobými etnickými nepokoji zvyšuje nestabilitu Džibutska.

6.2 Náboženské soužití a lidská práva

Islám je v Džibutsku státním náboženstvím a vyznává ho naprostá většina obyvatel. Mezi další náboženství, která se v Džibutsku objevují, patří křesťanství. Svoboda

¹⁸⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2013 - Djibouti*, 16 March 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/51488f0d23.html> [accessed 25 April 2013].

¹⁸⁵ Například případ Abdourahmana Boreha z roku 2010, který byl obviněn z terorismu.

¹⁸⁶ Freedom House, *Freedom in the World 2013 - Djibouti*, 16 March 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/51488f0d23.html> [accessed 25 April 2013].

¹⁸⁷ ženská obřízka se provádí i v ostatních zemích Afrického rohu.

¹⁸⁸ Freedom House, *Freedom in the World 2013 - Djibouti*, 16 March 2013, available at: <http://www.refworld.org/docid/51488f0d23.html> [accessed 25 April 2013].

¹⁸⁹ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

náboženského vyznání je v zemi respektována. Ekonomickou a sociální marginalizací trpí spíše etnické menšiny a jemenských arabů a Isů, kteří nepocházejí ze Somálska.

Politická nestabilita sousedních států se odráží na počtech uprchlíků, kteří hledají v Džibutsku azyl. Dle odhadů by v zemi mohlo být přes 60 tisíc uprchlíků ze Somálska a Etiopie. V roce 2003 džibutská vláda dokonce zahájila kroky k vyhoštění nelegálních migrantů,¹⁹⁰ Amnesty International uvádí, že: „státy mají povinnost chránit a naplňovat lidská práva vůči všem osobám na jejich území – tedy bez ohledu na státní příslušnost těchto lidí (či důvodu jejich pobytu). Přesto právě migranti a uprchlíci mají většinou menší možnosti užívat všech svých lidských práv v zemích, kam dobrovolně či nedobrovolně odcházejí.“¹⁹¹ Mezi hlavní příčiny migrace z okolních států patří ozbrojené konflikty, špatná ekonomická situace a hladomor způsobený dlouhotrvajícím suchem. Ze zprávy UNHCR vyplývá, že příliv uprchlíků způsobuje nárůst nezaměstnanosti v Džibutsku a stát nedokáže zajistit uprchlíkům zdravotní péči, potraviny ani přístup k pitné vodě. Na tyto oblasti se zaměřuje program UNHCR v úzké spolupráci s Národním úřadem pro pomoc uprchlíkům (*Office national d'assistance aux réfugiés et sinistrés*) a Ministerstvem životního prostředí. Na území Džibutska operuje i řada zahraničních nevládních organizací, mezi kterými je i The Lutheran World Federation, IGAD (*Inter-governmental authority on development*), IOM (*International Organization for Migration*), UNFPA (*United Nations Population Fund*), UNICEF, WFP (*United Nations World Food Programme*). Dlouhodobým cílem těchto organizací je krom zajištění základní životních potřeb a také zpřístupnění vyšších stupňů vzdělání zejména somálským uprchlíkům.

6.3 Mezinárodní vztahy

Džibutsko je členem OSN, Organizace africké jednoty a Arabské ligy. Země má díky přístavu a své geopolitické roli mnohem vyšší hrubý domácí produkt (*GDP – Gross Domestic Product*) než její sousedé, velmi nízká však zůstává úroveň života podle metodiky indexu lidského rozvoje (*HDI – Human Development Index*).¹⁹² V hodnocení v rámci Indexu zhroutených států za rok 2012 se Džibutsko umístilo na 53. místě, což je nejoptimističtější

¹⁹⁰Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Džibutsko*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php).

¹⁹¹Amnesty International – Lidská práva. *Uprchlíci a migranti*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti](http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti).

¹⁹²KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

skóre, se kterým se u zemí Afrického rohu můžeme setkat. Přesto je podstatné zmínit, že se v uvedeném hodnocení za rok 2012 o řadu míst posunulo k horší pozici oproti předchozím rokům. Ke zhoršení umístění došlo i přesto, že byl v roce 2010 mírovou cestou urovnán hraniční spor s Eritreou.¹⁹³ Důvodů pro tyto výsledky může být hned několik: od potravinové krize způsobené dlouhotrvajícím suchem v zemích Afrického rohu po destabilizující vliv sousedních států. Vzhledem k složité politické situaci, která v okolních státech panuje, dochází k velkému přílivu uprchlíků, což je v současné době jeden z největších problémů, se kterými se musí Džibutsko vyrovnat.

V roce 2006 bylo Džibutsko společně s dalšími státy obviněno, že nedodrží zbrojní embargo vůči Somálsku. Vláda toto obvinění popírá.¹⁹⁴ O rok později se Džibutsko stalo příjemcem United Nations Food Programme, který byl určen 53 tisícům obyvatel, které postihly důsledky fatálního sucha.¹⁹⁵

Džibutsko přes autoritativní režim, který v zemi panuje, podepsalo řadu mezinárodních úmluv jako je například Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a Úmluva o právech dítěte, která byla podepsána jako první z těchto mezinárodních dohod již v roce 1989.

¹⁹³BBC News Africa, 2013. *Djibouti profile*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162](http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162).

¹⁹⁴BBC News Africa, 2013. *Djibouti profile*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162](http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162).

¹⁹⁵BBC News Africa, 2013. *Djibouti profile*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162](http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162).

7. SÚDÁN

Do doby než došlo k rozdělení Súdánu v roce 2011, byl Súdán zemí s největší rozlohou v Africe.¹⁹⁶ Původní hranice země sousedily s Etiopií, Ugandou, Středoafričskou republikou, Libyí, Čadem a Egyptem. V lednu roku 2011 došlo k dlouho očekávanému referendu, ve kterém se 99 % voličů vyjádřilo pro oddělení Jižního Súdánu. Rozdělení území se následně odehrálo 9. července téhož roku. Hlavním důvodem pro rozdělení byla nejednota místního obyvatelstva prohloubená více než 20 let trvající občanskou válkou. Na území Súdánu žijí desítky různých národů a etnických skupin, které hovoří více jak sto třiceti jazyky.¹⁹⁷ Sever země obývali převážně muslimové arabského původu¹⁹⁸ a na jihu země převládalo černošské obyvatelstvo vyznávající křesťanství a tradiční kultury. Dlouholeté pokusy o nastolení jednoty narážely na rozdílné představy o správě státu a historické křivdy, které se během občanských válek odehrály.

Súdán má po rozdělení 35 milionů obyvatel a jeho hlavním městem zůstal Chartúm ležící na soutoku Modrého a Bílého Nilu. Oproti tomu Jižní Súdán obývá pouhých 11 milionů obyvatel a jeho hlavním městem je Džuba.¹⁹⁹ Jihosúdánským prezidentem se stal Salva Kiir Mayardit. Oba státy jsou ekonomicky slabé. Přesto zahraniční investoři spatřují v těchto zemích velký potenciál a to z důvodu obrovského nerostného bohatství a zejména pak ropy.

Více než polovina obyvatel žije na venkově, kde se živí zemědělstvím a pastevectvím. Dle informací uvedených na stránkách MZV ČR: „je súdánská venkovská populace stále velmi mobilní, existují přibližně 2 mil. kočovných nomádů, kromě toho asi 500.000 sezónních dělníků, kteří se pohybují mezi přírodně a uměle zavlažovanými oblastmi.“²⁰⁰ V Jižním Súdánu žije na venkově dokonce 80 % obyvatel.²⁰¹

¹⁹⁶ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 2013. *Súdán*. [online]. [cit. 10. 1. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/).

¹⁹⁷ ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

¹⁹⁸ Celý súdánský Sever je označován jako arabský, aniž by se rozlišovalo mezi jednotlivými národy, z nichž mnohé nenesou žádné ukazatele, které by měly odkazovat na jejich arabství. Spojení arabství a islámu vneslo do etnické skladby severního Súdánu zmatek v tom, že řada nearabských národů (Bedžové, Fúrové, Nubové a další) přijala na základě své konverze k islámu arabskou genealogii, a tak se stala arabskými národy“ uvádí Záhořík. ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

¹⁹⁹ Central Intelligence Agency, 2013. *South Sudan*. [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html).

²⁰⁰ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Jižní Súdán*. [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/).

²⁰¹ Central Intelligence Agency, 2013. *South Sudan*. [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html).

V následujících kapitolách se budu zabývat situací na území Súdánu před jeho rozdělením s případnými odkazy na současnou situaci v obou nově vzniklých státech.

7.1 Politický vývoj v zemi

První písemné zmínky o zdejším osídlení pochází od Egyptanů. V severní části Súdánu se nacházela Núbie, která byla od roku 1900 př. n. l. pod vlivem Egypta do 10. stol. př. n. l.²⁰² Místní obyvatelé udržovali obchodní styky s egyptskými obchodníky a do Egypta také dodávali otroky. Později přijali i jejich náboženský systém, který se v zemi udržel až do příchodu křesťanství.²⁰³ V šestém století našeho letopočtu dochází k rozšíření koptského křesťanství mezi většinu obyvatel (580 n. l. se stává křesťanství oficiálním náboženstvím). Zároveň však dochází k pokusům muslimských Arabů o válečné výpravy na toto území, které vrcholí v devátém století a nastává postupná islamizace obyvatelstva. V 15. století převládá islám na většině území a v následujících stoletích vrcholí obchod s otroky, kteří byli získáváni z černošského jihu.²⁰⁴

V roce 1821 obsadil Muhamad Alí severní Súdán a vytvořil z něj Egyptskou kolonii, ke které o padesát let později Egyptané připojili i jižní oblasti. Výraznou osobností tohoto období byl duchovní vůdce Muhammad Ahmad (zvaný al-Mahdí, tedy spasitel), který bojoval proti britsko-egyptské správě. Mohamad Ahmad se svými vojsky dokázal vzdorovat britskému tlaku do roku 1898. Poté bylo území britskými vojsky dobyto a svěřeno do správy britského guvernéra. V nadcházejících letech se pak odehrála řada protibritských povstání a zároveň se postupně rozpoutával konflikt mezi dominantním severem a méně průbojným jihem. Nejednotnost Súdánské společnosti byla částečně způsobena etnickou a národnostní různorodostí místního obyvatelstva.

V roce 1956 byla v Súdánu vyhlášena nezávislost a téhož roku došlo k vytvoření prozatímní ústavy a vlády. Vládnoucí Arabové odstoupili od svého slibu o vybudování federace. To vzbudilo nespokojenost jihu a vyvolalo občanskou válku (1956 – 1972). Vyhlášení nezávislosti tedy nepřineslo očekávané výsledky, Súdán zůstal nadále nestabilní a jeden vojenský převrat střídal druhý. Vnitrostátní politika se tak odehrávala spíše na

²⁰²KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

²⁰³Library of Congress, 2010. *A Country Study: Sudan*. [online]. [cit. 5. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+sd0014\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+sd0014)).

²⁰⁴ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 5. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

bitevním poli nežli na vládní úrovni. Nezávislost Súdánu šla ruku v ruce s růstem nacionalistických hnutí, která vznikala buď již v době před nezávislostí, nebo těsně po vyhlášení nezávislosti.

Krátce po získání nezávislosti, v listopadu roku 1958, využil generál Ibrahim Abbúd nestability v zemi a vyvolal státní převrat, během kterého se chopil moci. Mezi jeho významná opatření patří zejména zákaz opozičních stran a snaha o islamizaci křesťanského jihu. Další převrat nastal v roce 1964. Snahy o arabizaci nemohly být křesťanským obyvatelstvem pochopitelně akceptovány a jih podnikal odvetná opatření. Intenzita vzájemné nevěřivosti se stále stupňovala až do roku 1972, kdy byla občanská válka ukončena uzavřením příměří a podpisem smlouvy, která Jihu garantovala určitou autonomii. Podpisu smlouvy se účastnil prezident Džafár Muhammad Nimajrí, který se dostal k moci díky převratu v roce 1969. Během Nimajrího vlády byla potlačována činnost opozičních skupin a jedinou legitimní stranu představovala Súdánskou socialistickou unie. V roce 1983 Nimajrí vydal islamizační dekret, který zaváděl právo šari'á. V následujících letech pak naplno propukl hladomor, jehož existenci si vládnoucí režim příliš nepřipouštěl. Společně s nedostatkem potravin súdánské obyvatelstvo zužovala celková špatná ekonomická situace, inflace, korupce a boje na jihu země.²⁰⁵

Vláda Nimajrího byla během dalšího převratu v roce 1985 vystřídána vojenským režimem generála Swar al-Dahába. Záhořík s odkazem na další autory uvádí, že: „Přechodná vojenská vláda (ve které byli i tři nemuslimové) se snažila vylepšit své vztahy se Sovětským svazem, s Etiopií či s Libyí... V červnu 1989 došlo opět k nekrvavému převratu a vlády se chopila vojenská junta bez jasného programu, která se ale opírala o myšlenky Hassana at-Turábího. Vedení státu se ujal generál Omar Hassan Ahmad al-Bašír. Následující období přineslo rušení nezávislých médií, zákaz politických stran a postupný příklon k islámskému fundamentalismu (Kropáček, 1996, s. 142–143; Kok, 1992, s. 104–112; Nugent, 2004, s. 444–447).“²⁰⁶

Nadcházející období se neslo v duchu arabizace a islamizace, pronásledování politických odpůrců, jejich zatýkání a poprav. Omar Hassan Ahmad al-Bašír byl do svého úřadu zvolen třikrát za sebou a za jeho vlády opakovaně docházelo k zahájení mírových rozhovorů s povstalci. Tyto rozhovory byly většinou neúspěšné, tedy až do roku 2005, kdy byla podepsána konečná mírová dohoda mezi vládou a povstalci z jihu země. V tomto období

²⁰⁵ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008, [online]. [cit. 5. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

²⁰⁶ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008, [online]. [cit. 5. 2. 2012]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

byla zároveň podepsána ústava, která garantovala jihu země vysoký podíl autonomie a vytvoření autonomní vlády jižních států.²⁰⁷

Paralelně probíhal také vojenský konflikt v Dárfúru, kvůli kterému v obavách o svůj život uteklo téměř 100 tisíc lidí do sousedního Čadu, který byl v roce 2005 do konfliktu také zatažen. OSN na situaci reagovala vyhlášením sankcí subjektům porušujícím příměří v Dárfúru. O rok později byla mezi soudánskou vládou a jednou z dárfúrských povstaleckých skupin – Súdánské osvobozené hnutí, podepsána mírová dohoda.

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, v roce 2011 došlo k pokojnému oddělení Jižního Súdánu, pro které se v referendu rozhodla naprostá většina obyvatel. Bohužel však nedošlo k vyřešení řady sporných bodů ještě před rozdělením.²⁰⁸ Po oddělení Jižního Súdánu se odehrálo několik ozbrojených střetů z důvodu nevyjasněných území (region Abyei) s nalezišti ropy a také kvůli tranzitním poplatkům za ropu. Z etnicko náboženského jádra sporu se stává spor ekonomický.

7.2 Právní systém

V předkoloniální éře byl výkon práva výhradně v rukou panovníka. Pozdější vývoj právního systému ovlivnila britská koloniální nadvláda prvky britského občanského práva.

Po získání nezávislosti byla vytvořena prozatímní ústava, která pověřovala premiéra Ismaila al-Azhari výkonnou mocí. Sílící vliv severních oblastí a koncentrace moci v Chartúmu znepokojovala jižní Súdánce. Tyto známky napětí mezi Severem a Jihem postupem času přispěly k počátkům povstání, které vedlo k občanské válce. „Hned po získání nezávislosti v roce 1956 se při jednáních o ústavním pořádku objevili snahy prosadit islámskou ústavu s co nejúplnějším uplatněním šaría,“ uvádí Kropáček.²⁰⁹ „Už tehdy stoupenci islámské ústavy argumentovali, že pro muslima jde o závažné právo, zatímco nemuslimové – myšleni jsou především křesťané –, jejichž náboženství je prý pouze spirituální a nezahrnuje komplexní legislativu, mohou bez potíží používat svých náboženských práv pod islámskou ústavou,“ říká Ahmad Safijuddín 'Awad.²¹⁰ Podobným

²⁰⁷ Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Súdán*. [online]. [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-suda.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-suda.php).

²⁰⁸ ONDERKA, Pavel. 2012. *Klidné rozdělení Súdánu nikdo nečekal*. Mezinárodní politika. [online]. [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z [www: http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/klidne-rozdeleni-sudanu-nikdo-necekal](http://www.ustavmezinarodnichvztahu.cz/article/klidne-rozdeleni-sudanu-nikdo-necekal)

²⁰⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996.

²¹⁰ Ahmad Safijuddín 'Awad In KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s. 140.

způsobem je formulována i ústava z roku 1987, která přiznává zástupcům ostatních náboženství stejná práva jako muslimům s výjimkou práv politických.²¹¹

V roce 1983, za vlády Nimarjého, došlo k zavedení islámského práva šaría, tzv. islámských zákoníků plošně v celé zemi, což byla výrazná změna oproti původnímu sekularizovanému a levicovému postoji na začátku jeho nástupu k moci. Tyto změny obnovily napětí mezi křesťanským jihem a muslimským severem a následně vyvolaly pokračování občanské války.²¹² Na jihu nastalo masové vraždění důstojníků a úředníků pocházejících ze severu.²¹³ Druhá občanská válka měla na svědomí více než čtyři miliony přesídlených osob a dle odhadů povstalců více jak dva miliony mrtvých v průběhu dvou let.²¹⁴

Nový směr nabrala legislativa po převratu v roce 1985, který zprvu sliboval návrat parlamentní demokracie. „Saíd al-Mahdí se vyslovil pro islámský právní systém, který však musí být revidován ve spolupráci s univerzitami a moderními právníky. Zdůrazňoval, že islám je umírněné náboženství, kde je fanatismus nanejvýš výjimkou, a byl ochoten přijímat podněty ze sunnitského, šíitského, sufijského i laického myšlení. Výkon šari'átských tělesných trestů byl zastaven,“ můžeme se dočíst u Kropáčka.²¹⁵

Do doby než došlo k dalšímu převratu, posílila pozice opozičního předáka Turábího a Národní islámské fronty. Později po převratu, během kterého se dostal k moci prezident Bašír, se Turábí podílel na postupném zavedení islámského řádu a Súdán byl vyhlášen prvním sunnitským státem. Ani volby v roce 1996 mnoho nezměnily a Súdán zůstal vzdálený veškerým demokratickým principům. Dodnes je uplatňováno právo šari'á v obchodním i trestním právu. Soudnictví není nezávislé a vojenské soudy nedodržují přijaté standardy. Súdánský trestní zákoník založený na šari'e dovoluje tresty v podobě bičování a další nedůstojné zacházení.²¹⁶

V otázkách mezinárodního práva zůstává paradoxem současná vláda prezidenta Bašíra, na kterého byl vydán zatykač poté, co ho Mezinárodní trestní tribunál obvinil ze zločinů proti lidskosti a válečných zločinů. Bašír je prvním úřadujícím prezidentem, na kterého byl tento zatykač vydán. Bašír však zůstal pod ochranou tamní vlády, Egypta

²¹¹KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996.

²¹²Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Súdán*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://rozvojovky.vse.cz/st-suda.php](http://rozvojovky.vse.cz/st-suda.php).

²¹³KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

²¹⁴Central Intelligence Agency, 2013. *Sudan*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html).

²¹⁵KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996. s.142.

²¹⁶Freedom house, 2012. *Sudan: Freedom in the World*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan](http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan).

a Africké Unie. Vláda odmítla prezidenta vydat a v hlavním městě dokonce propukly demonstrace na jeho podporu.

Co se týká podoby legislativy v Jižním Súdánu, je zřejmé, že se zatím formuje. Teprve v roce 2015 by se měly konat první národní volby a měla by být přijata finální podoba ústavy. Nyní je země v jakémsi přechodném období a řídí se prozatímní ústavou a výsledky voleb z roku 2010.

7.3 Náboženské soužití a lidská práva

Již z výše uvedeného je naprosto zřejmé, že porušování lidských práv bylo v Súdánu velmi častým jevem. Z prohlášení zahraničních lidskoprávních organizací vyplývá, že za vlády prezidenta Bašíra dochází k systematickému útlaku politických aktivistů. V roce 1989 byly zrušeny veškeré súdánské lidskoprávní organizace a také mnozí učitelé, soudci a právníci byli zatýkáni. Zpráva Amnesty International z roku 1991 uvádí, že političtí vězni byli zadržováni v nedůstojných podmínkách a mučeni. Dále jsou omezovány akademické svobody a veškeré studentské aktivity jsou monitorovány vládou.²¹⁷

V současné době také vycházejí na povrch informace o životě Jihosúdánců, kteří jsou dosud drženi na severu země v otroctví. Jedná se zejména o zotročené rolníky, jejichž počet se odhaduje na 35 000.²¹⁸ Mnoho osvobozených žen muselo zanechat své děti u otrokářů a řada lidí si odnáší trvalé následky z mučení, kterým museli projít. Zrušení novodobého otroctví je právě jedním z předpokladů pro udržení trvalého míru mezi severem a jihem. Dle informací Christian Solidarity International (CSI): „většinu zotročených tvoří lidé unesení severosúdánskými ozbrojenci během občanské války v letech 1983–2005 z jižní části země do severního Súdánu. Otroctví bylo v občanské válce používáno jako kolektivní trest.“²¹⁹ Z rozhovorů s osvobozenými osobami vyplývá, že byli často nuceni vzdát se své víry a výjimkou není ani vyvíjení tlaku na jejich k přestoupení na islám. Ženy osvobozené z otroctví také hovoří o sexuálním násilí, které na nich bylo páčáno. Celkově mají ženy v Súdánu často limitovaný přístup ke vzdělání a prosazení svých práv. Volební právo bylo

²¹⁷Freedom house, 2012. Sudan: Freedom in the World. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan](http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan).

²¹⁸Christian Solidarity International, 2011. *Euforie v Jižním Súdánu*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.csi-cr.cz/euphorie_im_suedsudan.php?sld=01367518004&sucHL=](http://www.csi-cr.cz/euphorie_im_suedsudan.php?sld=01367518004&sucHL=).

²¹⁹Christian Solidarity International, 2011. *Euforie v Jižním Súdánu*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: Christian Solidarity International http://www.csi-cr.cz/sudan_usa_otroctvi.php?bnrLink=sudan_usa_otroctvi.php&sld=&AzA=1](http://www.csi-cr.cz/sudan_usa_otroctvi.php?bnrLink=sudan_usa_otroctvi.php&sld=&AzA=1).

ženám přiznáno teprve v roce 1964.²²⁰ Přestože ženy se významným způsobem podílejí na většině zemědělské produkce, tak mají ztížený přístup k vlastnictví půdy. Zejména na jihu, jsou ženy postiženy chudobou v důsledcích války a mají nedostatečný přístup ke vzdělání a zdravotní péči.

Přestože je v současné době náboženská svoboda zaručena ústavou z roku 2005, tak súdánská realita je naprosto jiná. Vláda zneužívá náboženské zákony k pronásledování politických oponentů. Lidská práva jsou porušována zejména v oblastech, kde žijí etnické skupiny, které vláda považuje za nepřátelské vůči režimu. Děje se tak v Dárfúru, ale i v dalších oblastech jako je Abyei, Jižní Kordofan a Modrý Nil. Těmto oblastem vláda odmítla zpřístupnit humanitární pomoc a v případě Dárfúru počet obětí konfliktu narostl do rozměrů, které je možné označit za genocidu.²²¹

Ve výčtu případů, kdy byla porušována lidská práva v Súdánu, by bylo možné pokračovat ještě velmi dlouho. Na uvedených příkladech je však zřejmé, že situace v zemi je v této oblasti katastrofální a dochází k porušování celého spektra lidských práv. Mnoho případů porušování lidských práv navíc zůstalo neodhaleno z důvodu zastrašování a zatýkání novinářů a omezenému působení zahraničních nevládních organizací a pozorovatelů.

Lidskoprávní situaci v Jižním Súdánu bude možné důkladně zhodnotit až s odstupem času. Z dosavadních zpráv je možné usuzovat, že Jižní Súdán se v oblasti lidských práv nevzdaluje situaci, která panuje na severu. Objevily se informace o případech zastrašování, zatýkání a mučení zástupců opozice. Příslušníci nejpočetnějšího etnika mají dominantní postavení na úkor ostatních obyvatel. Mezi další problémy, které přispívají k nestabilitě Jižního Súdánu patří vysoká míra korupce a omezování svobody tisku. I když v minulém roce došlo k výraznému nárůstu počtu soukromých médií, je zřejmé, že práce novinářů je monitorována a v některých případech dochází i k zastrašování novinářů. Podstatným rozdílem mezi Severem a Jihem je garantovaná svoboda náboženského vyznání, která je i v praxi dodržována a stejně tak jako jsou dodržovány akademické svobody.²²²

²²⁰United Nations Development Programme, 2012. Women's Empowerment. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.sd.undp.org/focus_women_empowerment.htm](http://www.sd.undp.org/focus_women_empowerment.htm).

²²¹Freedom house, 2012. Sudan: Freedom in the World. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan](http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/sudan).

²²²Freedom house, 2012. Sudan: Freedom in the World. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/south-sudan](http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/south-sudan).

7.4 Mezinárodní vztahy

Během prvních let existence nezávislého Súdánu byl vládou vytvořen plán na reformu školství, zdravotnictví a rozvoje infrastruktury v zemi, který měl být finančně podpořen z USA. Mezinárodní společenství předpokládalo, že tyto západní investice dlouhodobě přispějí k zlepšení ekonomiky. Problémy přinesla neuskutečněná pozemková reforma další chybné kroky, které přispěly k propadu ekonomiky. „Později v šedesátých a sedmdesátých letech převládala silně levicová (do konce sedmdesátých let) sekulární politika podporovaná Sovětským svazem,“ uvádí Záhořík.²²³ Zejména v letech 1968 – 1972 dodával Sovětský svaz súdánské vládě zbraně. Dlouhodobá nestabilita Súdánu přestala vyvolávat pozornost mezinárodního společenství a také Organizace Africké jednoty.²²⁴ Súdán začal být vnímán jako potencionální zdroj konfliktů v regionu a jeho problémy byly natolik velké, že se nikdo neodvažoval do nich zasahovat. Ztráta zájmu mezinárodního společenství o dění v Súdánu přispěla k vytvoření prostředí, kde se dařilo v letech 1992 – 1996 najít útočiště například i saudskoarabskému extremistovi Usámovi bin Ládinovi. Dlouhou dobu dokonce probíhala genocida v Dárfúru, bez výrazného zásahu OSN a teprve až v roce 2004 vyjádřila Rada bezpečnosti znepokojení na situaci v této oblasti.²²⁵

Súdán je i přes svůj represivní režim členem několik mezinárodních organizací jako je OSN, Africká unie a Ligy arabských států.²²⁶ Také Jižní Súdán se krátce po svém osamostatnění stal členem OSN. Odborníci na mezinárodní otázky upozorňují, že je to poprvé od vzniku samostatného státu Izrael, kdy se oblast pod vlivem a vládou islámu stane opět neislámskou.²²⁷ V indexu zhroucených států se Súdán dlouhodobě nachází na třetím místě (výsledky Jižního Súdánu byli zveřejněny, ale není možné je srovnávat s ostatními státy, protože se nejedná o stejně dlouhé období, ve kterém byly státy hodnoceny).²²⁸

²²³ ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3), s. 49.

²²⁴ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

²²⁵ KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionu a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

²²⁶ ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3](http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3).

²²⁷ Christian Solidarity International, 2011. *Euforie v Jižním Súdánu*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z [www: http://www.csi-cr.cz/euphorie_im_suedsudan.php?sid=01367518004&suchl=](http://www.csi-cr.cz/euphorie_im_suedsudan.php?sid=01367518004&suchl=).

²²⁸ Přesto lze z výsledků vyčíst, že pokud by bylo možné data za dané období srovnávat situace v Jižním Súdánu by byla ještě nepatrně horší než v Súdánu severním.

ZÁVĚR

Pro pochopení stavu lidských práv v zemích Afrického rohu je nezbytná znalost zdejší historie a především náboženství. Náboženství má v chudých státech Afrického rohu významnou roli v každodenním životě obyvatel a po staletí ovlivňovalo právní systémy, struktury ve společnosti a vztahy k sousedním státům. Jeho vliv však nemůžeme jednoznačně označit za pozitivní či negativní, tak jak to mají tendenci dělat západní média. Zejména po konci koloniální nadvlády se náboženství stalo prostředkem mnoha autoritářských režimů pro centralizaci moci. Autoritářské režimy měly tendenci privilegiovat jednu skupinu občanů na základě jejich náboženského vyznání a etnické či kmenové příslušnosti. Vládnoucí elity se tak logicky obklopovaly jedinci, kteří s nimi sdíleli stejný jazyk, víru a etnický původ. Činnost náboženských organizací byla monitorována státem a to zejména z obavy posílení jejich moci. At už se jedná o státy jako je Somálsko, kde většina obyvatel sdílí stejnou víru nebo Etiopie, která je velmi pestrá co se týká náboženských tradic, tak zde náboženské instituce nahrazují některé nefungující státní orgány. Zejména pak v oblasti legislativy dochází v případě nefunkčního soudnictví k návratu k právu šari'ca či kmenovému právu. Náboženská literatura se stává inspirací pro uspořádání společnosti tam, kde selhávají státní struktury. Západní novináři obvykle označují za častou příčinu náboženských nepokojů neochotu místních věřících akceptovat cizí víru. Primárním důvodem náboženských nepokojů v chudých zemích, dle mého názoru, není neshoda mezi jednotlivými náboženskými směry, ale dlouhodobě špatná vymahatelnost lidských práv, zvýhodňování jedné skupiny věřících oproti ostatním a omezování náboženské svobody. Tyto vládní nařízení se často stávají živnou půdou pro vzájemnou nevraživost mezi náboženskými skupinami v zemi.

Všechny státy Afrického rohu jsou členy velkého počtu mezinárodních organizací, které požadují dodržování lidských práv. Tyto země také ratifikovaly řadu lidskoprávních úmluv, které mají ochraňovat občany a také jim zajišťovat rovné zacházení. Vymahatelnost těchto práv je zde ve výsledku velmi nízká a stejně tak, jako časté vyhlášení stále nových a nových ústav, které musí u místních obyvatel nutně vyvolávat pocit nedůvěry vůči právnímu systému ve své zemi. Na několika příkladech jsme si ukázali, že mezinárodní společenství nemá prostředky, kterými může na místních vládách vynucovat dodržování ratifikovaných lidskoprávních dohod, protože v těchto zhroucených státech často chybí legitimní vláda, na kterou je možné uvalit sankce v případě porušování lidských práv (to je zřejmé zejména v případě Somálska).

Také bych ráda upozornila na výrazný rozdíl v přístupu západních mocností k africkým zemím, které porušují lidská práva a jsou většinou křesťanské oproti zemím muslimským. Například Etiopie velmi těží ze svého postavení „spojence v boji proti terorismu“ a plně využívá finanční pomoci ze západu bez ohledu, nakolik vláda porušuje lidská práva. Stejně tak i působení křesťanských charitativních organizací je zaměřeno zejména do regionů, kde je výrazně vyšší poměr křesťanů (například v Etiopii či v Jižním Súdánu). To může být zároveň důsledkem toho, že charitativní organizace často pracují v sítích a je pochopitelné, že si za partnery vybírají organizace, které mají podobné poslání. Navíc je zřejmé, že spolupráce s místními partnery velmi často přispěje k lepší implementaci humanitárních projektů, díky předání znalosti místního prostředí, kultury a tradic. Oproti tomu Súdán, jakožto první africký muslimský stát, na mezinárodní úrovni vzbuzuje spíše obavy mezi západními pozorovateli. Do této země je však ve výrazné míře nasměrována islámská finanční podpora. Súdán je dokonce největším příjemcem islámské humanitární pomoci ze všech zemí subsaharské Afriky.

Výše uvedené opět potvrzuje, že znalost náboženství je nezbytnou podmínkou pro úspěšnou debatu o lidských právech na mezinárodní úrovni a zejména při realizaci lidskoprávních projektů. V historii jsou známé případy kdy necitlivý přístup a neznalost dané kultury a jeho náboženství měla katastrofální dopady – příkladem může být i mírová mise OSN v Somálsku. Přesto je často až zarážející jak nízké povědomí o náboženství a kultuře zemí Afrického rohu nadále přetrvává. Příkladem mohou být stránky i MZV ČR, které v mnohých případech uvádějí informace nepravdivé či informace upevňující stereotypní vnímání tohoto regionu.

Osobně považuji za velkou škodu, že řada mezinárodních institucí, které by mohli přispět k zlepšení lidskoprávní situace v zemích Afrického rohu podceňují význam náboženství pro místní obyvatele a naopak vycházejí ze zažitých stereotypů. Věřím, že v budoucnu by mohlo vznikat čím dál více mezioborových studií, které budou prezentovat náboženství místních obyvatel jako významnou součást kultury, která ovlivňuje život obyvatel a jejich přístup k lidským právům.

Použitá literatura:

- BATTHYÁNY, Karina. *Právo nežít v chudobě: chudoba jako porušování lidských práv*. Praha: Filosofia, 2010, 140 s. ISBN 978-807-0073-216.
- BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Academia, 1994, 472 s. ISBN 802000243.
- ELIADE, Mircea. *Dějiny náboženského myšlení IV.*, Praha: Oikoymenh, 2008, 551 s. ISBN 978-807-2982-820.
- FUKUYAMA, Francis. *Konec dějin a poslední člověk*. Praha: Rybka Publishers, 2002. ISBN 80-86182-27-4.
- GEDLU, Mesfin, *Zaostřeno na Africký roh*. Mezinárodní politika, 11/1995. 28 – 31 s.
- GEBRE-MEDHIN, Jordan. *Peasants and Nationalism in Eritrea: A Critique of Ethiopian Studies*. New Jersey: The Red sea press, 1989. 215 p. ISBN 0-932415-39-3.
- HANUŠ, Jiří. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, 140 p. ISBN 80-859-5986-0.
- HRUBEC, Marek. *Interkulturní dialog o lidských právech: Západní, islámské a konfuciánské perspektivy*. Praha: Filosofia, 2008. 492 s. ISBN: 978-80-7007-282-0.
- HRBEK, Ivan (ed.). *Dějiny Afriky I. díl*. Praha: Nakladatelství Svoboda. 1966. ISBN neuvedeno.
- HOŠEK, Pavel. *Náboženství a lidská práva*. (Přednáška pro akademický rok 2011/2012 na HTF UK).
- HOŠEK, Pavel. *Náboženství a lidská práva*, Praha, 2012. Skripta k předmětu Náboženství a lidská práva.
- HUNGR, Pavel; KALVODOVÁ, Věra. *Afroasijské právní kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 118 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 310. ISBN 80-210-3010-0.
- ILIFFE, John. *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001, 375 s. ISBN 80-702-1468-6.
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, 687 s. ISBN 978-807-4221-897.
- KROPÁČEK, Luboš. *Islámský fundamentalismus*. Praha: Vyšehrad, 1996, 263 s. ISBN 80-7021-168-7.

- KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy (Úvod do srovnávací právní vědy)*. Praha: C. H. Beck, 1996, 248 s. ISBN 3-406-41253-X.
- *Korán*. Editor Ivan Hrbek. Praha: Odeon. 1991. 794 s. ISBN 80-207-0444-2.
- KREJČÍ, Oskar. *Lidská práva*. Praha: Professional Publishing, 2011, 176 s. ISBN 978-80-7431-056-0.
- KOSTNER, Jiří. *Africký roh*. Brno 2006. Bakalářská práce. Přírodovědecká fakulta Masarykovi Univerzity v Brně, Geografický ústav. Vedoucí diplomové práce doc. RNDr. Stanislav Řehák, CSc.
- MARTIN, Phyllis M.; O'MEARA, Patrick. *Africa*. 3rd ed. London: James Currey, 1995, 482 p. ISBN 08-525-5230-0.
- MBITI, S. John. *Introduction to African Religion*. Vyd. 2. Nairobi: East African Educational Publishers Ltd., 1994, 216 s. ISBN 9966-46-928-1.
- MERRYMAN, John Henry a Rogelio PÉREZ-PERDOMO. *The civil law tradition: an introduction to the legal systems of Europe and Latin America*. 3rd ed. Stanford, Calif: Stanford University Press, 2007, 173 p. ISBN 08-047-5569-8.
- MOJDL, Lubor. *Etiopie*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-727-7221-X.
- MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Překlad Hana Červinková. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 268 s. ISBN 978-808-6429-250.
- PRÁŠILOVÁ, Jana, *Participace islámských zemí na mezinárodní humanitární a rozvojové pomoci*, Olomouc. 2008. Diplomová práce. Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra rozvojových studií. Vedoucí diplomové práce RNDr. Miloš Fnukal, Ph.D.
- REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 331 s. ISBN 978-802-4730-790.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques. *O společenské smlouvě, neboli, O zásadách státního práva*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2002, 157 s. ISBN 80-864-7310-4.
- SOKOL, Jan. *Moc, peníze a právo: esej o společnosti a jejích institucích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 291 s. ISBN 978-807-3800-666.
- SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva: jejich přirozenoprávní základ: esej*. Praha: Vyšehrad, 2010, 131 s. Moderní myšlení. ISBN 978-807-4290-367.

- KASTFELT, Niels (ed.), *Spiritual politics: The Bible and the koran as Political Models in the Middle East and Africa*. London: C. Hurst & Co, 2003, 226 p. ISBN 1-85065-443-3.
- Zpráva Social Watch 2010: *Po pádu čas na změnu: průběžná zpráva o globálním vývoji v oblasti vymýcení chudoby a genderové spravedlnosti*. Editor Tomáš Tožička, Pavel Trkal. Praha: Ekumenická akademie Praha, 2010, 98 s. ISBN 978-80-904405-4-8.

Internetové zdroje:

- Amnesty International, 2011. *Annual report 2012: Ethiopia*. [online]. [cit. 7. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/region/ethiopia/report-2012>.
- Amnesty International – Lidská práva, 2013. *Mapa lidskoprávních úmluv ve světě*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z [www](http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete): <http://www.lidskaprava.cz/student/vsechna-temata/interaktivni-mapy/mapa-lidskopravnich-umluv-ve-svete>.
- Amnesty International – Lidská práva. *Ženská obřízka*. [online]. [cit. 20. 2. 2012]. Dostupné z [www](http://www.lidskaprava.cz/student/prava-zen/clanky/zenska-obrizka): <http://www.lidskaprava.cz/student/prava-zen/clanky/zenska-obrizka>.
- Amnesty International – Lidská práva. *Uprchlíci a migranti*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z [www](http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti): <http://www.lidskaprava.cz/student/uprchlici-a-migranti>.
- Amnesty International, 2011. *Somálsko: Děti v palebné linii*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z [www](http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii): <http://www.amnesty.cz/z637/somalsko-deti-v-palebne-linii>.
- Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Clans in Somalia*, December 2009, available at: <http://www.refworld.org/docid/4b29f5e82.html> [accessed 29 April 2013].
- Bertelsmann Stiftung Foundation, *Eritrea County Report*. 2012. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z [www](http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf): http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xbcr/SID-D87836EB-C94078FE/bst_engl/Eritrea.pdf.

- Bartelsmann Stiftung Fundation, *Ethiopia County Report*. 2012. [online]. [cit. 3. 2. 2013]. Dostupné z www: <http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Ethiopia.pdf>.
- BBC News Africa, 2013. *Djibouti profile*. [online]. [cit. 21. 2. 2012]. Dostupné z www: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13232162>.
- Bible: Překlad 21. století. [online]. [cit. 2013-05-12]. Dostupné z: <http://bible.kazani.cz/?q=Habe%C5%A1>
- BUREŠ. Roman. *Etiopská vládnoucí strana získala ve volbách vládnoucí většinu*. Deník referendum. 2010, [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.denikreferendum.cz/clanek/3836-etio-pska-vladnouci-strana-ziskala-ve-volbach-totalitni-vetsinu>.
- Central Intelligence Agency. *Djibouti*. 2013. [online]. [cit. 18. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/dj.html>.
- Central Intelligence Agency, 2013. *Ethiopia*. [online]. [cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>.
- Central Intelligence Agency. *Eritrea*. [online]. [cit. 25. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html>.
- Central Intelligence Agency, 2013. *Somalia*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>.
- Central Intelligence Agency, 2013. *South Sudan*. [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/od.html>.
- Central Intelligence Agency, 2013. *Sudan*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z www: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>.
- Country of Origin Research and Information (CORI), *CORI Country Report: Ethiopia*, January 2010, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b9e03f92.html> [accessed 8 April 2013].
- DIRAR, Luwam; TESFAGABIR, Kibrom. Introduction to Eritreian legal system and research. 2011. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.nyulawglobal.org/globalex/Eritrea.htm#introduction>.
- Gallup World, 2009. *Religion Provides Emotional Boost to World's Poor: In low-income areas, religiosity linked to more enjoyment, less worry*. [online]. [cit. 22. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.gallup.com/poll/116449/religion-provides-emotional-boost-world-poor.aspx>.

- GEDLU, Mesfin. *Recenze: Jeffrey Herbst: States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*. Mezinárodní politika, Ústav mezinárodních vztahů, 2/2012. [online]. [cit. 6. 4. 2012]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/118>.
- Human Rights Watch. *World Report 2012: Eritrea*. 2012. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.hrw.org/world-report-2012/world-report-2012-eritrea>.
- Human Rights Watch. 2007. *Shell-Shocked*. [online]. [cit. 12. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.hrw.org/reports/2007/08/12/shell-shocked>.
- Charita Česká republika, *Jak se Charitě pracuje v Etiopii*, [online]. [cit. 5. 1. 2013]. Dostupné z www: <http://caritasczech.org/kde-pusobime/afrika/etiopie/jak-se-charite-cr-pracuje-v-etiopii/>.
- Christian Solidarity International, 2011. *Euforie v Jižním Súdánu*. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z www: http://www.csi-cr.cz/sudan_usa_otroctvi.php?bnrLink=sudan_usa_otroctvi.php&sId=&AzA=1.
- Christian Solidarity World wide. *Religious freedom in Eritrea*. 2009.[online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=156>.
- Informační centrum OSN. 2005. *Nástroje na ochranu lidských práv – Občanská a politická práva*. [online]. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z www: <http://www.osn.cz/lidska-prava/?kap=6&subkap=30>.
- Library of Congress, 2010. *A Country Study: Somalia*. [online]. [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné z www: [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+so0061\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+so0061)).
- Wikipedia, 2013. Mapa Afrického rohu, [online]. [cit. 4. 6. 2012]. Dostupné z www: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Africa-countries-horn.png>.
- MARITZOVÁ, Christine; MILEROVÁ-PRÁŠKOVÁ, Dagmar. *Infolist: Ženy a zemědělství v Africe*. Praha: Glopolis, 2012. [online].[cit. 20. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://glopolis.org/cs/clanky/infolist-zeny-zemedelstvi-v-africe/>.
- Ministerstvo financí České republiky. *Úřední věstník Evropské Unie*. 27. 7. 2010. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z www: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narizeni_Rady_667.pdf.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Džibutsko*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/dzibuti.

- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Eritrea*. [online]. [cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Etiopie*. [online]. [cit. 5. 1. 2013]. Dostupné z: [www:http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/etiopie/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/etiopie/).
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Jižní Súdán*. [online]. [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Somálsko*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2013. *Súdán*. [online]. [cit. 10. 1. 2012]. Dostupné z www: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/sudan/.
- Oficiální informační portál o NATO, 2011. *Džibutsko: jediná země, kde mají Japonci základnu*. [online]. [cit. 5. 1. 2012]. Dostupné z www: http://www.natoaktual.cz/dzibutsko-jedina-zeme-kde-maji-japonci-zakladnu-f50-/na_media.aspx?c=A110601_160140_na_media_m02.
- Odpovědná reforma, 2011. *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. [online]. [cit. 2. 2. 2013]. Dostupné z www: <http://www.odpovednareforma.cz/>.
- Open Doors, 2013. *Persecuted Christian – Eritrea*. 2013 [online]. [cit. 2. 4. 2013]. Dostupné z www: http://www.opendoors.org.za/eng/persecuted_christians/wwl_2013/eritrea/.
- Organizace spojených národů. *Charta organizace spojených národů a statut mezinárodního soudního dvora*. 2005. [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojenych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.
- PIKNEROVÁ, Linda. *Africká integrace: od panafricanismu k subregionalismu (a zpět?)*, Mezinárodní politika, 2/2012. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z www: <http://www.umv.cz/cz-detail-226909-mezinarodni-politika-2-2012.html>.

- Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Džibutsko*. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z www: <http://rozvojovky.vse.cz/st-dzib.php>.
- Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Somálsko*. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://rozvojovky.vse.cz/st-soma.php>.
- Politické problémy rozvojových zemí, 2006. *Súdán*. [online]. [cit. 5. 2. 2013]. Dostupné z www: <http://rozvojovky.vse.cz/st-suda.php>.
- RIEGL, Martin. *Terminologie kvazistátů*. Acta Politologica. 1/2010. [online]. [cit. 27. 3. 2012]. Dostupné z www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-24-version1-Riegl_02_01_merged.pdf.
- Social Science Research Council, *Crisis in the Horn of Africa*. 2013. [online]. [cit. 8. 4. 2013]. Dostupné z www: <http://hornofafrica.ssrc.org/>.
- STOJANOV, Robert. Společnost Člověk v tísní. *Afričané utíkají před suchem*, 2006. [online]. [cit. 7. 4. 2012]. Dostupné z www: <http://www.infoservis.net/art.php?id=1069233876>.
- ŠMÍD, Tomáš a VAŘURA, Vladimír, *Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států*, Mezinárodní vztahy 2/2009. [online]. [cit. 6. 6. 2012]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/323>.
- The Found for Peace, 2012. *The failed state Index 2012*. [online]. [cit. 2. 5. 2013]. Dostupné z www: <http://ffp.statesindex.org/rankings-2012-sortable>
- The Voice of the Martyrs Canada. *Eritrea*. 2013. [online]. [cit. 1. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.persecution.net/er-2009-08-05.htm>.
- TOŽIČKA, Tomáš. *Naše milá etiopská diktatura*. Deník referendum. Deník referendum. 2010, [online]. [cit. 8. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://denikreferendum.cz/clanek/4619-nase-mila-etipska-diktatura>
- Trafficking in Persons Report 2007. U.S. Department of State, 2008. [online]. [cit. 8.3.2013]. Dostupné z www: <http://www.state.gov/documents/organization/82902.pdf>.
- UNICEF Česká republika, 2013. *Práva dětí*. [online]. [cit. 10. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>.
- United nations. *General Assembly*. [online]. [cit. 2. 1. 2012]. Dostupné z www: <http://www.un.org/documents/ga/res/36/a36r055.htm>.

- United Nations Development Programme, 2012. Women's Empowerment. [online]. [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z www: http://www.sd.undp.org/focus_women_empowerment.htm.
- U.S. Department of State. *Eritrea- International Religious Freedom Report*. 2011. [online]. [cit. 6. 3. 2013]. Dostupné z www: http://www.state.gov/j/drl/rls/irf/2010_5/168406.htm.
- URBANOVSKÁ, Jana. *Operace OSN na udržení míru v Africe po skončení studené války – předpoklady úspěchu*. Mezinárodní vztahy 3/2008. [online]. [cit. 28. 3. 2013]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/2>
- Úřední věstník Evropské Unie z 12.6.2008. *Lidská práva v Etiopii*, 2008. [online]. [cit. 20. 3. 2012]. Dostupné z www: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:146E:0380:0383:CS:PDF>.
- ZÁHOŘÍK, Jan. *Severovýchodní Súdán. „Zapomenutý konflikt“ v širší perspektivě*. Mezinárodní vztahy. 3/2008. [online]. [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z www: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/3>
- ZÁHOŘÍK, Jan. *Etiopie a otázka národní identity: Přehlédnutí k ústavám z let 1931, 1955, 1987 a 1994*. Acta Politologica. 3/2011. [online]. [cit. 16. 1. 2013]. Dostupné z www: http://acpo.fsv.cuni.cz/ACPO-27-version1-2011_03_01_b.pdf.

Další zdroje informací

- Emailová komunikace s Janem Faltusem (Člověk v tísni o.p.s.), z 2. 5. 2013, jan.faltus@pinf.cz.